

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR

NEMZETKÖZI GAZDASÁG ÉS GAZDÁLKODÁS SZAK
Levelező tagozat

A NŐK EGYENJOGÚSÁGA ÉS EGYENLŐSÉGE
A SVÉD JÓLÉTI TÁRSADALOMBAN

Belső konzulens: Dr Antalóczy Katalin

Készítette: Nagy Angelika

Budapest, 2020

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	1
2.	A JÓLÉTI ÁLLAMOKRÓL.....	3
2.1.	A jóléti államokról általában	3
2.1.1.	Definiálása	3
2.1.2.	Kialakulásának kezdeti lépései	4
2.1.3.	A jóléti államok típusai	6
2.1.4.	A jóléti államok modelljének változása (Zagyi, 2011)	9
2.1.5.	A globalizáció és a jóléti politika.....	13
2.1.6.	Acocella két alaptétele a jóléti gazdaságokról	15
2.1.7.	A jóléti modellel szembeni kritikák.....	19
2.2.	A svéd jóléti állam.....	23
2.2.1.	A skandináv szociáldemokrata modell	23
2.2.2.	A svéd jóléti modell	23
3.	A NŐI EGYENJOGÚSÁG ÉS EGYENLŐSÉG HELYZETE	26
3.1.	A világban.....	26
3.1.1.	Az IMF kutatásai alapján	27
3.1.2.	Az OECD vizsgálatai és intézkedései.....	29
3.1.3.	A Világgazdasági Fórum (World Economic Forum) kutatásai alapján.....	30
3.1.4.	A Világbank szerepe az egyenjogúság elérésében.....	31
3.1.5.	Az Európa Tanács útmutatója	32
3.1.6.	Az Európai Unió esélyegyenlőségi stratégiája.....	33
3.1.7.	A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének tevékenysége	35
3.2.	A nők egyenjogúsága Svédországban	38
3.2.1.	Az egyenjogúság története Svédországban.....	38

3.2.2.	Olof Palme és a svéd szociáldemokrata kormány szerepe.....	39
3.2.3.	A Diszkriminációs Törvény és Egyenlőségi Ombudsman	40
3.2.4.	Gender kérdés a politikában.....	43
3.3.	A női egyenjogúság vizsgálata Svédországban	46
3.3.1.	A gazdasági mutatók mentén	47
3.3.2.	Az oktatásban.....	51
3.3.3.	Az egészségügy területén.....	52
3.3.4.	A nők a munkaerőpiacon (OECD).....	55
3.3.5.	A nők munkanélkülisége.....	56
3.3.6.	A svéd munkanélküli ellátás	58
3.4.	Az esélyegyenlőség és a termékenységi ráta kapcsolata	59
3.4.1.	Az esélyegyenlőség támogatása.....	59
3.4.2.	Az egyenjogúság és a termékenységi ráta kapcsolata.....	60
4.	PÉLDÁK, VÉLEMÉNYEK, ÉRDEKESSEGEK A SVÉD EGYENJOGÚSÁGGAL KAPCSOLATOSAN	61
4.1.	Példák	61
4.1.1.	Három inspiráló svéd nő (Culture).....	61
4.2.	Vélemények	63
4.2.1.	Két nő (betelepült és svéd állampolgár) véleménye a svéd nemi egyenlőségről	63
4.3.	Érdekességek	65
5.	ÖSSZEFOGLALÁS	66

TÁBLÁZATOK, ÁBRÁK JEGYZÉKE

1.táblázat: A jóléti állam három típusának jellemzői

2.táblázat: A posztszocialista jóléti államokat típusai

1. ábra: A szociális kiadások 2018-ban a GDP %-ban

2. ábra: A nyugdíjra fordított kiadások 2017-ben a GDP százalékában

3.ábra: A nemek közötti egyenlőség mutatója

4. ábra: Nemek Közti Egyenlőség Indexe

5. ábra: A nők részvétele a Svéd Parlamentben 1991 és 2018 között

6. ábra: A GDP éves növekedése Svédországban (éves %)

7. ábra: Egy főre jutó GNI (\$) Svédországban

8. ábra: A férfiak és nők foglalkoztatottsági rátája az EU-ban 2018-as adatok alapján

9. ábra: A születéskori várható élettartam Svédországban 2009 és 2019 között, nemek szerint

10. ábra: Várható élettartam az EU tagállamokban (2017-es adatok alapján)

11. ábra: A svéd munkanélküliségi ráta alakulása 2009 és 2019 között (férfiak és nők körében)

12. ábra: A nők munkanélkülisége Svédországban 2009 és 2019 között

13.ábra: A termékenységi ráta változása Svédországban 2009 és 2019 között

1. BEVEZETÉS¹

A női egyenjogúság és esélyegyenlőség kérdése ma még mindig nagyon aktuális kutatási terület mind a nők, mind maga a téma szempontjából, mert az emberiség örök dilemmája, hogy a nőkkel és férfiakkal vajon egyenlően bánik-e a világ, a szakma, a társadalom, a politika, az egészségügy, az oktatás, a privát- és magánszféra vagy - akár ha bújtatottan is - , de negatívan éri őket megkülönböztetés a felsorolt területeken nőként vagy kisgyerekes anyaként.

A nemek közötti egyenlőség megléte többek közt a következőket segíti elő:

- a nők és férfiak egyenlő gazdasági függetlenségének előmozdítása
- a nemek közötti bérszakadék felszámolása
- a nemek közötti egyensúly előmozdítása a döntéshozatalban
- a nemi alapú erőszak megszüntetése és a nemek közötti egyenlőség előmozdítása.
(European)

A nemek közötti egyenlőség átfogóan kell, hogy jelen legyen a gazdasági élet minden területén, mert hiánya veszteséget jelenthet a termelékenységben, az életszínvonal tekintetében és a gazdaság egészében. Az OECD kulcsfontosságú irányelvei ezzel kapcsolatosan a következők

(OECD, 2012.):

nemek közötti egyenlőség az oktatásban a gazdasági növekedésre pozitív hatással lehet.

- A nemek közti egyenlőség biztosítása hozzájárulhat ahhoz, hogy a lányok továbbtanuláskor tudományos, mérnöki vagy matematikai kurzusokat válasszanak.
- A jó és megfizethető gyermekgondozás kulcsfontosságú tényező a foglalkoztatásban a nemek közötti egyenlőség javításához. A változásnak otthon is meg kell történnie, mivel a házimunka és a gyermekgondozás nagy része sok országban még mindig a nőre marad. A politika elősegíti a változást, például olyan szülői foglalkoztatáspolitikán keresztül, amely az apák otthonmaradását is támogatja gyermek születésekor.(MTA, 2017)

¹ A szakdolgozatot az azonos című 2018-ban írt TDK dolgozatom átdolgozásával és kibővítésével készítettem.

- A nőket is segíteni kell vállalkozások létrehozásában. Törekedni kell az egyenlőségre a vállalkozások finanszírozásakor is.

Dolgozatomban ehhez kapcsolódóan a következő kérdéseket vizsgálom:

- Mit jelent a jóléti állam, milyen jellemzői vannak?
- Milyen intézkedésekkel segítik a nemzetközi szervezetek a női egyenjogúságot, illetve annak kialakulását?
- Milyen történelmi háttere, alapjai vannak a női egyenjogúságnak Svédországban?
- Hogyan valósul meg Svédországban az esélyegyenlőség, a nők nemi diszkriminációjának visszaszorítása a mindennapi életben – egészség, oktatás, munkahely, munkanélküliség, gazdaság, politikai élet. Ezeket milyen intézményekkel, szabályokkal támogatják?
- Azért jóléti-e ezek az államok, mert biztosítják a nők egyenjogúságát, vagy a nők egyenjogúsága segíti a jóléti társadalom kiteljesedését?
- A fenti kérdések kutatásával az alábbi feltételezéseket próbálom alátámasztani:
 - Ma, 2020-ban Svédországban jó nőnek lenni, a svéd nők egyenjogúságot élveznek férfitársaik mellett, nem éri őket negatív megkülönböztetés női vagy anyai mivoltuk miatt.
 - A nemek közötti egyenlőség megléte az oktatásban és a foglalkoztatottságban erőteljesen segítik a gazdaság növekedését, a jól képzett munkaerő többet, jó minőségben, szakszerűbben és gazdaságosabban tud termelni felhasználva az iskolákban, oktatásban megszerzett ismereteit.

Mivel a téma meglehetősen interdiszciplináris, tehát komplex társadalom- és gazdaságtudományi témaköröket fog át, ezért különböző kutatási területeket érintő szakirodalom feldolgozását igényli, pl. nemzetközi szervezetek (OECD, ENSZ, Világbank, IMF) releváns, a női egyenjogúságról, gazdasági fejlődésről, szociális egyenlőségről szóló adatait elemzem, hasonlítom össze, és azokból vonom le következtetéseimet, ezt pedig kiegészítem saját tapasztalattal, melyet online kérdőíves formában történt kutatásra alapozom.

2. A JÓLÉTI ÁLLAMOKRÓL

2.1. A jóléti államokról általában

2.1.1. Definiálása

A polgárok jólétének fenntartása, a szociális biztonság megteremtése - valamilyen szinten -, minden államnak elsődleges érdeke és célja.

Nagyon sokáig nem az állam volt a gondoskodás megteremtője, hanem az egyház, a család, a távolabbi rokonság, illetve helyi közösségek próbáltak támogatást nyújtani azoknak a rászorulóknak, akik nem tudták maguknak megteremteni a megélhetésüket. Az, hogy a helyi közösségektől, vagy az egyháztól ki kapott támogatást nagyrészt attól függött, hogy ki mennyire vett részt bizonyos közösségek életében, munkájában, tehát a támogatások nem voltak mindenkinek elérhetőek.

A klasszikus politikai közgazdászok - legyen az liberális, konzervatív vagy marxista – mind foglalkoztak a kapitalizmus és a jólét kapcsolatával. Különböző válaszokat adtak, de elemzéseik egymáshoz viszonyítva konvergáltak piac (és tulajdon), és az állam (demokrácia) szempontjából. (Esping-Andersen, 1991, idézi Gedeon, 2011))

A jóléti államot nehéz definiálni, mert egy összetett jelenség. A kifejezést még ma is sokan tévesen a fejlett gazdasággal, illetve a magas életszínvonallal azonosítják. Ez a modell többnyire a fejlett országokra volt jellemző a történelem során. A ma használt jóléti állam típusra Gosta Esping-Andersen (a jóléti rendszerek kutatója) munkássága volt nagy hatással.

A jóléti állam funkciója a piacgazdaság hatékony működésének elősegítése, hogy a piaci verseny nyomán kialakult jövedelmi egyenlőtlenségeket, és annak szociális következményeit csillapítsa. Hosszú távon hatással van a társadalmi békére és a társadalom működésére is. (Zagyai, 2011)

A ma adott jóléti támogatások két fő célja a szegénységgel szembeni fellépés, a jövedelem és vagyon újraelosztása.

A jóléti államok az következő területeken fejtik ki tevékenységüket:

- pénzbeli juttatások: egészségügyi ellátáshoz, oktatáshoz, lakhatáshoz, egyéb jóléti szolgáltatásokhoz, például társadalombiztosítási kifizetések, gyerekeknevelési támogatások...
- természetbeni juttatások, mint például az egészségügyi és oktatási ellátás megszervezése a gyengék, fogyatékkal élők vagy a védelemre szoruló gyerekek részére.

A fiskális és nem költségvetési intézkedéseket egyaránt alkalmazó politikai rendszer a jóléti állam. Legfontosabb jellemzői:

- Az állam beavatkozik a piaci folyamatba a jövedelem és a vagyon elosztásának társadalmi szempontból való egyenlő biztosítása érdekében.
- Rendkívül ambiciózus társadalombiztosítás, mely szokatlanul sokféle kockázatot fed le.
- Magas adó- és társadalombiztosítási járulékok, amelyek szükségesek a nagy jövedelemtranszferek és a jelentős állami költségek fenntartásához.
- Központosított intézmények és struktúrák kidolgozása a magánszektor és a szolgáltatásorientált közszektor közötti hatékony együttműködés elősegítése érdekében.
- A bérek és munkakörülmények, a teljes foglalkoztatás, a stabil munkajövedelem békés, de központosított tárgyalások keretében a munkáltatók és a jól szervezett szakszervezetek közötti tárgyalások eredménye.
- Kiterjedt az állami foglalkoztatás, az egészségügyre és az oktatásra koncentrálva.
- Az állami tulajdonú vállalkozások hányada viszonylag nagy. (Subhash et al., 2003)

2.1.2. Kialakulásának kezdeti lépései

A jóléti államok kialakulását többféle eseményhez köthetjük. Az egyik forrás szerint az I. Erzsébet királynő 1601-es 43. szegénytörvénye (Act for the Relief of the Poor) tekinthető történelmi elődjének, mely az első állami szociálpolitikai intézkedés volt, melyen belül a szegénygondozás kereteit kialakították. Rendelkezett a szegények helyzetének javításáról, és választ adott azokra a kérdésekre, amik a mai segélyezés alapját is adják:

1. Mik a segélyezés jogosultsági kritériumai? (Aki munkaképtelen, és nincs egyetlen olyan hozzátartozója sem, aki gondoskodni tudna róla...)

2. Kik adták a segélyt? (Csak ahhoz az egyházközséghez folyamodhatott a rászoruló segítségért, amelyben született, házasodott, élt, vagy - és ez számított a legfontosabbnak -, dolgozott valamikor.)
3. Mekkora a segély összege? (A mérték a „meghalni sok, megélni kevés” volt. A segélynek - hogy ne legyen ösztönző hatású a munkával szemben -, kevesebbnek kellett lennie a legkisebb munkával megszerezhető bérnél. Az embereket vissza akarták terelni a munkába, így a segély átmeneti segítség volt a munkába való visszatérésig.)
4. Hogyan kell elrettenteni a visszaélőket a segélykéréstől? (A kérelmezőket alapvetően csalóknak tekintették, akik vissza akartak élni a közösségi forrásokkal, tehát megalázó eljárások alá vetették. A segély kérése stigmával járt.) (Kozma, 2019)

A modern európai társadalombiztosítás megszületésének a helye Németország volt, 1881-ben I. Vilmos német császár bejelentette, hogy intézményesített formában kíván gondoskodni a munkások jobb sorsáról. Ennek a törvényi alapjait Otto von Bismarck német kancellár teremtette meg az országos szinten kötelező betegbiztosítással, mely széleskörű ellátást nyújtott (beletartozott a 26 héten át járó táppénz és orvosi kezelés, szülési-, terhességi- és gyermekágyi segély).

A kötelező betegbiztosítást 1884-ben a balesetbiztosítás, majd 1889-ben rokkantsági és öregségi biztosítás bevezetése követte. (Boncz et al., 2015)

Az intézkedések nemzetközi visszhangját bizonyítja, hogy 1884-ben a svéd király bizottságot hozott létre a német rendszer tanulmányozására, melyet egy évvel később Dánia is megtett. Ennek eredményeként 1891-1913 között a skandináv országok mindegyikében meghonosodott a betegség- és balesetbiztosítás és a nyugdíj rendszere.

Következő lépésnek Roosevelt elnök Kongresszusnak tett javaslatát (1935.) tekinthetjük, amely egy hosszú távú gazdaság-stabilizáló program kidolgozását, azon belül egy társadalombiztosítási intézmény létrehozását terjesztette elő. A törvényhozás elfogadta és törvénybe léptette a Social Security Act-et, amely törvény szövetségi szinten gondoskodott az öregségi nyugdíjról és a munkanélküli biztosításról a kereskedelemben és az iparban foglalkoztatottaknak. A biztosítás nem terjedt ki a magánvállalkozókra, a mezőgazdaságban

dolgozókra, a háztartási alkalmazottakra, az idénymunkásokra és a nonprofit szervezetek munkavállalóira. Külön törvény vonatkozott a vasutas nyugdíjasokra. (Hajdu, 1993)

Az 1938-as saltsjöbadeni egyezmény - a szakszervezetek szövetsége (LO) és a munkaadók közös szervezete (SAF) között kötött -, kialakította a jóléti állam kereteit. A munkaadók, a munkavállalók és az állam háromoldalú megegyezése garantálta a munkavállalók jogát a sztrájkhoz, a progresszív adózást, a nők egyenlő részvételét a munkaerőpiacon, cserében a szakszervezetek elismerték a gazdasági növekedés és fenntarthatóság célját. (Paár, 2019)

A jóléti állam fogalmát mai értelemben először Temple angol érsek használta 1941-ben, különbséget téve az angol jóléti állam – 'welfare state' és a német háborúskodó állam – 'warfare state' kifejezések között. (Tomka, 2008)

2.1.3. A jóléti államok típusai

„A jóléti állam az iparosodás folyamatában létrejövő modern kapitalizmus terméke. A kapitalizmus, mint a termelési tényezőket áruvá változtató piaci társadalom, nem nélkülözheti a társadalmi egyenlőtlenségeket és a piaci kockázatokat mérséklő jóléti államot. De ahogyan a kapitalizmusok fajtái, úgy a jóléti államok is különböznek egymástól.” (Gedeon, 2011)

A jóléti államok 3 típusát különböztetjük meg a társadalmi rétegekre kifejtett hatásuk szerint, ami mögött eltérő intézményi és finanszírozási lehetőségek és technikák állnak. Gedeon Péter, a 'Rivális elméletek a jóléti államról' tanulmányában Esping-Andersen féle három kategóriájába sorolja a legfejlettebb jóléti állam rendszereit: liberális, konzervatív és szociáldemokrata. (Gedeon, 2011)

1. Kezdetben az angolszász országokban a **„liberális” modell** volt a jellemző, mely a tisztes szegénység viszonylagos egyenlőségét, a többségnek pedig a differenciált jólétet igyekezett megteremteni. Elsődleges a piac szentsége, az állam csak akkor lép be, ha a társadalom más rendszerei (család, piac) kudarcot vall. A liberális jóléti állam az alacsony jövedelműeket (a munkásosztályt), a rászorulókat segíti a befizetett adókból, így kevés erőforrást oszt el újra. A jogosultsági szabályok szigorúak és gyakran stigmaként nehezedenek azt az igénybe vevőkre. Az állami ellátások azért szerények, mert vissza akarják terelni a munkába a kérelmezőket.

A szociális segítségnyújtás nem a teljesítményhez, hanem a bizonyítható szükségletekhez kapcsolódik. Ennek a jóléti modellnek a támogatottsága gyenge, a jóléti állam elleni fellépés itt a leghatározottabb. Példa: Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália. (Gedeon, 2011)

2. Azt a modellt, amely kötelező társadalombiztosítási rendszert alkalmaz, **korporatista (konzervatív) modellnek** nevezzük. A jóléti gondoskodás megteremtője az állam, de csak akkor avatkozik be, ha a család lehetőségei már kimerültek. A juttatások mértéke a befizetésektől, közvetetten a munkateljesítménytől és a foglalkoztatottság mértékétől függ. A társadalom nagy részének elérhetőek az univerzális programjai. Meghatározó az állami jelenlét, a magánbiztosítás csak mellékes szerepet játszik. A jóléti programokban az egyházak részvétele jelentős. Európa több országára jellemző ez a modell: Ausztria, Franciaország, Németország, Olaszország. (Gedeon, 2011)
3. A **skandináv vagy szociáldemokrata modell**: Komoly szerepe van a jövedelmi különbségek kiegyenlítésében, univerzális programjai lefedik a társadalom nagy részét. Ez a klasszikus svéd modell. (Rédey et al., 2012)

Ez a típusú jóléti állam a középosztály érdekében is tesz lépéseket, ugyanis a modell szerint egy jól működő demokrácia záloga és őrzője az erős középosztály. Így a jóléti védőháló létezik a középosztály számára is. Ha pl. egy középosztálybeli elveszíti munkáját, álláskeresése idejére számíthat a korábban őt megillető fizetése egy részére. Az állampolgári juttatások kiegyenlítő rendszere - a keresettől és a hozzájárulás mértékétől függetlenül - valósul meg a modellben. Társadalmassítja a családi lét költségeit vagyis nem várja meg míg kimerülnek a lehetőségeik, hanem csökkenti a nők családtól való függését. Ez a típus korlátozza a piac hatását, de széles körű lojalitást képes teremteni a jóléti állam iránt. Elkötelezett a teljes foglalkoztatás mellett, így ebben a típusban a jóléti szolgáltatások (bölcsődei elhelyezés, idősök gondozása...) ezekben az országokban a legkiterjedtebbek. A rendszer fenntartásának a költségei magasak, így ez a típus épít leginkább az aktív munkaerőre, ami fenn tudja tartani a költségek finanszírozhatóságát.

A szociáldemokraták olyan rendszer kialakítására törekedtek, amely a legmagasabb szinten biztosít egyenlőséget, vagyis a fizikai munkások az alkalmazottakkal vagy a köztisztviselőkkel azonos jogokkal rendelkeznek. Mindenki részesül a juttatásokból, de

mindenki függő helyzetbe is kerülhet. A modell országai közé Svédország, Finnország, Dánia, és – sajátos kivételként – Hollandia sorolható. (Kiss, 2006)

A szociáldemokrata jóléti állam állampolgári jogos biztosít magas szintű ellátást úgy, hogy jelentős erőforrást oszt el újra az állampolgárok között, így csökkenti a társadalmi egyenlőtlenségeket.(Gedeon, 2011)

Ez a három típus ilyen tisztán, elkülöníthető módon nem jelenik meg a valóságban. A következő táblázat a három típus jellemzőinek összefoglalóját tartalmazza:

1.táblázat

A jóléti állam három típusának jellemzői

Dimenzió	Liberális	Konzervatív-korporativista	Szociáldemokrata
Alapkoncepció	Szociális biztonsági háló a szegények részére, kivitelezés döntően piaci megoldásokkal	A szociális jogok biztosítását nem vitatja. Érték: a hagyományos családkép	Szociális ellátás a társadalom egésze részére, döntően bürokratikus eszközökkel.
Állam jóléti szerepe	Piackorrigáló, piacot támogató	Kiegészítő jellegű	Kiegyenlítő, kiszorítja a piacot, mint jóléti ellátó
Jogcím jóléti javakra	Rászorultság (igazolni kell)	A szociális jogokat osztályhoz,	Szociális állampolgárság
Lefedett népesség	Kisebbség	Többség	Többség
Jóléti programok típusa	Szelektív	Kvázi univerzális	Univerzális
Finanszírozás típusa	Adó	Kötelező társadalombiztosítási	Adó
Újraelosztás mértéke	Kicsi	Közepes	Nagy
Magánszervezetek szerepe	Nagy	Kicsi	Kicsi
Országpéldák	UK, USA, Kanada, Ausztrália	Ausztria, Franciaország,	Svédország, Norvégia

Forrás: Kiss Marietta Phd értekezés: A jóléti államok krízise és reformja: újraklaszterezés, (2013) Debreceni

Közgazdaságtudományi Egyetem

Ezen kívül többféle csoportosításról is olvashatunk:

1. a jóléti beavatkozás mérete szerint
 - élenjáró országok
 - középen járó országok
 - követő országok
2. intézményi berendezkedés szerint
 - korporatív: az elosztást együtt kezelik a termeléssel
 - pluralista: gazdasági döntéshozatal színtere a sokszereplős piac, az állam csak kevésbé szól bele
3. a szociális szolgáltatások jellege szerint:
 - univerzálisak és átfogóak: a társadalom minden tagjának állampolgári jogon biztosítja a szociális szolgáltatásokat
 - univerzálisak, de nem átfogóak: mindenkinek, de kisebb körű szolgáltatásokat biztosít állampolgári jogon
 - Japán-modell: átfogó, de kevésbé univerzális (szelektív modell), csak bizonyos rétegre terjed ki;
4. reziduális: a jóléti gondoskodás csak azokra irányul, akik nem képesek gondoskodni magukról, környezettanulmányhoz kötött. (Rédey et al., 2012)

2.1.4. A jóléti államok modelljének változása (Zagyi, 2011)

A jóléti államok - Zagyi Orsolya a Debreceni Egyetem adjunktusa 'A jóléti állam modelljének változása az elmúlt két évtizedben' című 2011-ben megjelent tanulmánya alapján - különbözőképpen fejlődtek, történelmi hagyományaiktól és politikai berendezkedésüktől függően. Más jellemezte az európai kontinentális államokat, az angolszász országokat, a skandináv államokat, az Egyesült Államokat, valamint a Szovjetuniót és a befolyása alá tartozó szocialista országokat. A beszedett adók és járulékok visszaosztási, egészségügyi és a nyugdíjrendszer működése, a szakszervezetek támogató magatartása és a támogatások jogosultsági rendszere, illetve azok különbözősége alapján a XXI. század elején már jól megkülönböztethető modellek alakultak ki (Zagyi, 2011):

1. Angolszász modell: Írországban és az Egyesült Királyságban meghonosodott rendszert a piaci szemlélet jellemzi. Az újraelosztás szintje itt alacsony, ennek megfelelően az adók is alacsonyabbak, mint Európában. Az angolszász jóléti rendszer működtetésébe bevonják a piaci szereplőket is, pl. a nyugdíjrendszerébe. A munkanélküli járulékok viszonylag magasak, a munkavállalók védelme alacsony szintű. A szakszervezetek szerepe elhanyagolható, inkább az egyéni tárgyalásoknak van jelentősége pl. a bérek kialakításában. Mindezek következménye a rugalmas munkaerőpiac. (Zagyi, 2011)

A családtámogatási rendszer gyenge, az egészségügyben és az oktatásban sem fejlett a szociális ellátórendszer. A támogatások jogosultság rendszere nem alanyi jogon, hanem rászorultsági alapon jár.

2. Kontinentális modell: Németország, Ausztria, Franciaország, Belgium és Luxemburg. Ezek az országok őrzik leginkább a bismarcki társadalombiztosítási rendszer nyomait. Az újraelosztás szintje közepesnek tekinthető összehasonlítva az angolszász országokéval, de nem éri el a skandináv országok szintjét. A munkabérek közterheit úgy állapítják meg, hogy a fedezze a társadalombiztosítási kiadásokat, így a társadalombiztosítási járulékok magasak. A munkanélküli és nyugdíjellátások nagyvonalúak, a korhatár előtti nyugdíjba vonulás is lehetséges.

Minimális általános szociális védelmet alanyi jogon biztosítanak a társadalom széles körének. (Zagyi, 2011)

3. Mediterrán modell: a dél-európai országok alkotják ezt a csoportot (Spanyolország, Portugália, Olaszország és Görögország). A jövedelem újraelosztás szintje alacsonyabb, mint a kontinentális modellnél, ezáltal a társadalombiztosítási járulékok is mérsékeltebbek. Jelentős a szakszervezetek és a kollektív szerződések szerepe, és fontosak a bértárgyalások. Emiatt alacsony szintű a bérszóródás.

Az egészségügyi rendszert az állampolgári jogon járó általános egészségügyi ellátás jellemzi.

A jóléti juttatások jelentős részét nyugdíjakra fordítják, a korengedményes nyugdíjazás szerepe jelentős.

A munkanélküli járadék összege alacsony, meghatározásánál a családnagyságot is figyelembe veszik. (Zagyi, 2011)

4. Skandináv országokat jellemzi a szociális kiadások legmagasabb szintje (Svédország, Finnország, Dánia és Hollandia) univerzális jóléti ellátásokkal. Ezeket az országokat a beszedett adók és járulékok kiemelkedően magas visszaosztási szintje jellemzi, ebből következően a kivetett adók és járulékok szintje is magas. (Zagyi, 2011)

Ezekben a jóléti államokban az állam a piaci folyamatokba nem avatkozik be. Akkor viszont mégiscsak belép az állami ellátórendszer (családtámogatások, szociális háló, kultúra stb.), amikor a piaci mechanizmusok nem képesek megfelelő módon működni vagy az állam kvázi piaci szereplőként belépve lát el jóléti feladatokat. (Zagyi, 2011)

A bérek differenciáltsága viszonylag alacsony, a szakszervezetek erősen képviselik a munkavállalókat, a bértárgyalásokon is.

A munkanélküli- és nyugdíjellátás nagyvonalúbb, mint a kontinentális modellben.

A régi szocialista tagországokban kialakult jóléti szolgáltatások nem illeszthetők be a fent elemzett modellek egyikébe sem. Egy külön csoportot alkotnak - az ötödik modellt -, a volt szocialista Közép-Kelet európai jóléti államok (Csehország, Észtország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia és Szlovénia), mely a posztkommunista európai jóléti államok vagy KKE modell nevet kapta. (Orosz, 2014) Ezek az államok a hasonló szociális intézményeik miatt alkotnak külön csoportot. A rendszerváltozásuk után sok szociális intézményt alapítottak, de ezek jóval elmaradnak a nyugati tagállamok jóléti rendszereitől, ezért ezeket „felzárkózó modellnek” is szokták nevezni.

Ezekben az országokban a jólét állami kiadások volumenét és hatását tekintve jóval kisebb mértékűek - 2005-ös adatok alapján-, mint Nyugat-Európában, viszont nagyobb mértékben támaszkodik a jövedelmek redisztribúciójára a szegénység leküzdésekor. Ezek alapján a posztszocialista országokban működő jóléti államokat a következőképpen tipologizálhatjuk:

A posztszocialista jóléti államok típusai

Típus	Országok	Jóléti állam dimenziói			A jóléti állam méretét és hatékonyságát befolyásoló tényezők	
		A jóléti kiadások mértéke	Abszolút redisztribúciós erőfeszítések	Relatív redisztribúciós erőfeszítések	Gazdasági sokk	Etnikai heterogenitás
Láthatatlan	Lettország	A	A	A	M	M
Enyhén liberális	Észtország Litvánia	A	A	M	M	M
Bizonytalan közép	Bulgária Románia Szlovákia	K	K	M	K	A/K
Enyhén konzervatív	Csehország Lengyelország Magyarország	M	M	K	A	A/O
Konzervatív közeli	Szlovénia	M	M	A	A	O

M = magas mértékű, A = alacsony mértékű, K = közepes mértékű

Forrás: Illési Miklós–Csízmadia Péter: A társadalmi integráció intézményi környezete: A jóléti államok sokféleségének elméleti megközelítései (2015) http://real.mtak.hu/30877/1/cszizm_illes.pdf

A forrás, Beblavy az Esping-Andersen által használt szociáldemokrata, liberális és konzervatív tipológiát használja összehasonlítási alapként.

Hogy melyik iskolának van igaza? Az nem egyértelmű, egyik vagy másik iskola álláspontja sem támasztható alá statisztikai adatokkal.

A jóléti államok rendszere akkor fenntartható, ha egyrészt az adófizetést és a társadalombiztosítási fizetési kedvet sikerül magasan tartani, hogy abból fedezhetőek legyenek bizonyos kiadások, és a jövedelemhelyettesítő ellátások igénybevitelét pedig próbálják alacsonyan tartani. Feltételezi a magas munkerőpiaci részvételt és a hagyományos protestáns etikát.

2.1.5. A globalizáció és a jóléti politika

„A 20. század utolsó évtizedétől a globalizáció rendkívüli módon felgyorsult. A bipoláris világrend megszűnése, az információtechnológiai forradalom, az internet elterjedése, a szállítás korszerűsödése, a kereskedelem és a tőkeáramlások további liberalizálása a globalizáció horizontális kiterjedését és vertikális elmélyülését eredményezte. A tőkeáramlások általában, ezen belül a direkttőke-áramlások erőteljesen felgyorsultak.” (Antalóczy et al., 2014)

Az erősödő globalizációt sokan fenyegetőnek tartják a jóléti államokra, mert vállalataik ki vannak téve az alacsonyabb munkabérű, kisebb szociális költségekkel rendelkező országok versenyének. Ennek kompenzálására a kormányok mérsékelni próbálhatják a társadalombiztosítási és más szociális kiadásokat, hogy csökkentsék termelési költségeiket. (Tomka, 2009)

A jóléti államok működését a globalizáció érthetően megváltoztatta, több szempontból nehezítette működésüket.

A jóléti államok meglétének és fenntartásának kérdése napjainkban ismét aktualitást nyert. Az ezekkel kapcsolatos álláspontok az évek során folyamatosan változtak. A világgazdaság és a nemzetállamok helyzete erősen befolyásolja a jóléti államok létét és fenntartását. Az egyre jobban globalizálódó világunkban érdemes megvizsgálni, hogy a globalizáció milyen hatással van a jóléti államokra. Három elméletet, amelyek a jóléti állam válságát próbálták magyarázni a globalizáció tükrében:

1. Az első csoportba a **globalista iskola** képviselői tartoznak, akik azt vallják, hogy a jóléti államoknak a gazdaság nemzetközivé válása nem biztos, hogy javára válik. A jóléti

államra erőteljesen hat a nemzetközi versennyel, a globalizáció elkerülhetetlenül megkérdőjelezi létét, hatékonyságát és működését. A globalista iskola képviselői szerint a globalizáció korlátozza a kormányok fiskális deficit-felhalmozó képességét és azt, hogy inflációs monetáris politikát folytassanak, mivel erre a pénzpiacok reagálnak, és inflációs eredményre számítva „megbüntetik” az ilyen politikát folytató országokat. A globalisták attól félnek, hogy a határon átnyúló tőke mozgások miatt figyelembe kell venniük a külföldi adópolitikát, így a kormány nem tudja a jóléti állam szükségletei alapján alakítani azt. Megjelenik a „konvergencia tézis: az adóverseny következményeként csökken a jóléti állam bevételi alapja, valamint a progresszív adózás kudarcot vall, amikor az adóverseny csökkenti a tőke adóterheit. Ennek figyelembevételével a jóléti államok a minimális újraelosztás és a szociális védelem felé mozdulnak el. (Zagyi, 2011)

2. A **globalizációval szembeni szkeptikusok** alkotják a második csoportot. Szerintük a globalizáció nem annyira „mély”, ahogy azt a globalisták hiszik. A nemzetgazdaságok manapság sokkal jobban függenek egymástól, mint a közelmúltban. A gazdaságok még mindig elsődlegesen nemzetgazdaságok, mert a termelés körülbelül 90 százaléka a hazai piacon megy végbe, és a fogyasztás 90 százaléka is helyben történik. Sőt, a hazai tőkeberuházások nagy részét is hazai megtakarítások finanszírozzák, ami messze meghaladja az FDI-áramlást a jelentős piacokon, valamint a vállalatok termelésük, eszközeik és stratégiai döntéshozataluk nagy részét is még mindig az anyaországban koncentrálnak. (Kiss, 2006)

A szkeptikusok így arra a következtetésre jutottak, hogy a globalizáció hatása korlátozott. Szerintük a tőke megadóztatása nem játszott nagy szerepet a jóléti állam finanszírozásában, a fő terhet a munkából származó jövedelem viselte. Ők megalkották a „kompenzációs tézist, miszerint a globalizáció megnöveli a jóléti államra rótt feladatokat: minél nagyobb a gazdasági integráció, annál több a külső kockázat, ez viszont a vesztesek számát növeli, akiket az újraelosztó politikán keresztül kompenzálni kell. A konvergencia és kompenzációs mechanizmus a globalizáció hatására egyszerre van jelen, együttes hatásuk azonban meghatározhatatlan...” (Zagyi, 2011)

3. A harmadik, a **revizionista irányzat** azt állítja, hogy a jóléti állam bajait nagyrészt saját maga okozza. Az elmúlt évtizedekben a nagylelkű szociális programok elérték az

érettségi szakaszt. A globalizáció pedig nemhogy a problémák előidézője, hanem következményeinek egyike, és fontos szerepe van azok megoldásában. A revizionisták szerint a magas adók és a levonások a magánszektor megvonják olyan erőforrásoktól, melyeket azok jóval hatékonyabban használnának fel. Meglátásuk szerint azzal, hogy a jóléti állam nagy hangsúlyt fektet az idősek jövedelmére és egészségügyi ellátására, hozzájárul a népesség elöregedéséhez, aminek egyenes következménye, hogy nőni fog a nyugdíjra szánt kifizetés, és csökkenni a munkából származó jövedelem után levonható adóbevételek. (Kiss, 2006)

A három fent nevezett csoporton kívüliek általános nézőpontja az, hogy a globalizáció egyik fontos vetülete a kereskedelmi liberalizáció, az ebből adódó vámok fokozatosan csökkennek, tehát az ebből adódó állami bevételek is. A termelés multinacionalizálódása vagyis a vállalatok termelésének áthelyezése a kedvezőbb országba - a magasabb megtérülést keresve -, arra ösztönzi a kormányokat, hogy minél kedvezőbb piaci helyzetet teremtsenek, a gazdasági növekedéshez szükséges tőke megszerzéséért olyan politikát folytassanak, amely kedvező üzleti környezetet teremt, beleértve az alacsonyabb adókat is. E nézet szerint a tőke az alacsony adózású országokat előnyben részesíti, így az államok versengésbe kezdenek. Például csökkentik társasági és tőkére kivetett adójukat, aminek következménye az adóbevételek csökkenése. Ez pedig maga után vonja a visszaosztható támogatások mérséklését, aminek egyenesági következménye a jólét csökkenése. (Kiss, 2006)

A globalizációval hozható összefüggésbe az adók csökkentésének egy másik oka is: a globalizáció és a hozzá kapcsolódó nemzetközi pénzügyi tranzakciók gyakoribbá válása megnövelte az adókerülés lehetőségét, a határellenőrzés lazulása, az adóparadicsomok elérhetősége és a jogrendszerek közötti különbségek miatt. (Kiss, 2006)

2.1.6. Acocella két alaptétele a jóléti gazdaságokról

Nicola Acocella eredetileg 2003-ban Rómában publikált könyvében, a 'Gazdaságpolitika a globalizáció korában' címűben - melyet angolra 2005-ben fordítottak le - vizsgálja a jóléti gazdaságokat.

A 2000-es évek elején a jóléti államok krízisét más kontextusban emlegették, mint mostanában. Acocella is említi az egyensúly fenntartásának lehetőségét, mint problémát, vagy a stabilitás megőrzésének nehézségét a globalizálódó világban.

A könyv I., 'Piac, hatékonyság és méltányosság' fejezetének, a 'Piaci kudarcok: Mikroökonómiai aspektusok' részen belül a 2.3 pontot, a 'Pareto hatékonyság és versenyképes egyensúly: a jóléti közgazdaságtan első 'alapelve' címűt feldolgozva, a következőket tudtam meg: a jóléti gazdaságokat a Pareto hatékonysággal és versenyképes egyensúllyal hozza összefüggésbe. Azzal az elvvel foglalkozik, ami kifejezi az egyenlőséget a versenyképes egyensúly és a Pareto optimum között.

A jóléti közgazdaságtan 2 tételéről ír. Az első 'alapvető' tétel szerint egy gazdasági rendszerben tökéletes versennyel létrehozott versenyképes egyensúly (walrasi egyensúly), ha létezik, akkor Pareto optimális lesz. A tétel kifejezi az egyenlőséget a versenyképes egyensúly, és a Pareto optimum² között.

A versenyképes egyensúly és a Pareto optimum közötti megfelelés az általános egyensúlyi elmélet hipotéziseinek, fogalmainak és módszertanának alapja.

Vizsgálatait a Pareto elvvel kezdi, de más lehetséges társadalmi választási kritériumokat is megvizsgál. Pl. piaci kudarcok: mikroökonómiai szempontból, 2 termék ára (pl kenyér és anyag) egyenlő az MRS (Marginal Rate of Substitution – helyettesítés határráta) és MRT (Marginal Rate of Transformation – transzformációs határráta)³ kenyér és anyag között.

Az első tétel következményeinek megértése miatt, pontosan definiál bizonyos fogalmakat.

² Pareto-hatékony az az elosztás, amikor nem lehet rajta Pareto-javítást végrehajtani. Pareto-javításról akkor beszélünk, amikor a gazdasági szereplők közötti javak eloszlását úgy változtatjuk meg, hogy az egyik szereplő jólétét úgy javítjuk, hogy mások jóléte ne csökkenjen. A Pareto-hatékony elosztás Pareto-optimumnak is nevezhető.

Forrás: Margitay-Becht András Daruka Magdolna Petró Katalin: Mikroökonómia, BME Közgazdaságtan Tanszék http://kgt.bme.hu/files/BMEGT30A400/Mikroökonómia_jegyzet.pdf

³A helyettesítés határráta megmutatja, hogy a mennyiségében növekvő termék (x) egy egységéért mennyit hajlandó feláldozni a fogyasztó a másik termékből (y-ból) a szükségletkielégítés mértékének változatlanúságához. A transzformációs határráta kifejezi, hány egységgel kell csökkenteni az egyik termék termelését annak érdekében, hogy a másik termelését egy egységgel növelni tudjuk, miközben az adott mennyiségben rendelkezésre álló termelési tényezőket teljesen kihasználjuk.

A tökéletes versenyen azt érti, mikor

- a) homogén áruk vannak,
- b) nagy számú (hipotetikusán, végtelen) ügynök,
- c) nincsenek megállapodások az ügynökök között,
- d) szabad a be- és kilépés,
- e) teljes információ van az árakról.

A teljes piac a külső hatások hiányát vonja maga után. Ezek azok az előnyök vagy hátrányok, melyeket más ügynököknek (termelő, fogyasztó) okoznak. Egy példája a negatív külső hatásnak pl. a környezetszennyezés.

A külső hatások olyan kapcsolatba helyezhetnék az ügynököket, ami nem járna gazdasági cserével, így nem lenne piac sem. A Walras-i versenyegyensúly egy helyzet (nem feltétlenül egyedi vagy stabil) amelyben olyan ár létezik, amely minden piacon nullának tekinti a túlzott keresletet.

Acocella vizsgálja még az egyensúly fennállásának feltételeit és tulajdonságait, sőt azt is, hogy lehetséges, hogy egynél több versenyképes egyensúlyi helyzet is van. A hatékonyság feltételének teljesítése azt igényli, hogy az ár alacsonyabb legyen, mint az átlagköltség, azaz a vállalkozásnak veszteséggel kell működnie. A gazdaságpolitika a globalizáció korában a versenyképes egyensúly legproblémásabb aspektusával, a stabilitással kapcsolatos – pl. az egyensúly elérésének és fenntartásának lehetősége.

Az első alaptétel hatálya meglehetősen behatárolt, nemcsak azért, mert a versenyképes egyensúly fennállásának és stabilitásának feltételei nagyon korlátozóak, hanem a 'Pareto optimális' különleges jellege miatt is. Az első tétel értelmezhető a 'láthatatlan kéz'⁴ precíz

⁴ A „láthatatlan kéz” metaforája azt a felismerést fogalmazza meg: a versenyzői piac feltételei között a gazdaság nagyszámú egyéni szereplője saját érdekeit követve olyan decentralizált együttműködést valósít meg, amelynek együttes eredménye gyakran eltér ugyan az egyének eredeti várakozásaitól, a társadalom egészében mégis spontán rendet eredményez. Olyan spontán rendet, amely az egyének céljait kielégítően, a számba jöhető alternatív társadalomszervezési elveknél jobban szolgálja. Az első jóléti tétel a Adam Smith féle „láthatatlan kéz” metaforának a modern megfogalmazása.

(forrás: Kertesi Gábor Mikroökonómia előadásvázlatok, 14. előadás, Jóléti tételek)
http://econ.core.hu/~kertesimikro/kertesimikro_14.pdf

állításaként, ami visszavezethető a piac sajátosságaira, melyek a gazdasági rendszer számára pozitív eredményeket jelentenek, ez a Pareto hatékonyság.

A piac által generált optimalitás természetét illetően kimutatták, hogy **a tökéletesen versenyképes piacok** olyan egyensúlyi helyzeteket hozhatnak létre, melyek Pareto hatékonyak, de melyekben a fogyasztók nem rendelkeznek a túléléshez szükséges erőforrásokkal vagy amelyek diktatórikusak. Akár még a rabszolgaság is lehet Pareto hatékony. Valójában a feltételek annyira korlátozóak, hogy az általuk elérhető optimális állapot különleges, ezért azt mondhatjuk, hogy a jóléti közgazdaságtan első tétele tisztázza azokat az okokat, amiért a piac nem garantál egy hatékony és méltányos társadalmi állapotot.

Acocella szerint azt mondani, hogy a gazdasági rendszer bizonyos állapota Pareto optimális, nem azt jelenti, hogy „jó”, hanem csak azt, hogy biztosítja a termelés és a fogyasztás hatékonyságát és az „általános” hatékonyságot az erőforrások adott kezdeti eloszlása szempontjából. Minden Pareto optimális állapot versenyképes egyensúly formájában valósítható meg, ha bizonyos feltételek teljesülnek és mindaddig, amíg az erőforrásokat megfelelően elosztják.

A **második alaptétel** a hatékonyság és méltányosság. Ezt úgy jellemzi, hogy a szerepek egyértelmű megosztására utal a kormány és a piac között. Megalapozza az állami beavatkozást az elosztó kérdésekben.⁵

A fejezet további részében megvizsgálja a piaci kudarcok okait mikroökonómiai szinten. Aztán a makrogazdasági szintű kudarcokkal foglalkozik, melyeket az irodalom nem foglal magába a piaci kudarcok kategóriában. Ezt követően az oligopólium és monopólium jellemzőit taglalja, majd eljutunk a természetes monopólium meghatározásáig. Megvizsgálja, hogy egy privát monopolista milyen árat fog meghatározni úgy, hogy szeme előtt tartja a hatékony elosztás

⁵ Az árak a piaci rendszerben kétfajta szerepet játszanak: egy allokációs és egy jövedelemelosztási szerepet. Az árak allokációs szerepe azt jelenti, hogy jelzik a relatív szűkösséget, a jövedelemelosztási szerep pedig azt jelenti, hogy meghatározzák a különböző szereplők által megszerezhető javak mennyiségét. A második jóléti tétel legfőbb üzenete az, hogy ez a két szerepkör elkülöníthető: az állam újra eloszthatja a jövedelmeket, ha egyszer azt valamilyen igazságossági norma alapján helyesnek tartja, és ugyanakkor támaszkodhat a piaci erőkre (az árrendszerre) abban, hogy biztosítsa, hogy e jövedelmeket a lehető leghatékonyabban használják föl.

(forrás: Kertesi Gábor Mikroökonómia előadásvázlatok, 14. előadás, Jóléti tételek)

http://econ.core.hu/~kertesimikro/kertesimikro_14.pdf

elérésének lehetőségeit. A fejezet végén a méretgazdaságosság, a monopólium és az oligopólium kapcsolatáról olvashatunk.

Végül pedig megtudhatjuk, hogy a piaci kudarcok monopóliummal vagy oligopóliummal elkerülhetők vagy csökkenthetők kormányzati intézkedésekkel, szabályozásokkal (monopóliumellenes törvény, árkontroll) vagy állami cégek létrehozásával. (Acocella, 2005)

2.1.7. A jóléti modellel szembeni kritikák

A jóléti állam szerepvállalását folyamatosan bírálatok érik. A II. világháború után a nyugat-európai jóléti államok történetét végigkíséri a válságdiskurzus. Az utóbbi 2-3 évtized bírálatai a következő területeket érintik: (Tomka Béla: Jóléti államok az ezredfordulón: válságjelek vagy válságmítoszok?, Magyar Tudomány, 2009/2, 200.o.

<http://www.matud.iif.hu/2009/09feb/10.htm>, Letöltve: 2020. márc 25.)

- szabadságjogok,
- gazdasági hatékonyság és
- demográfiai változások.

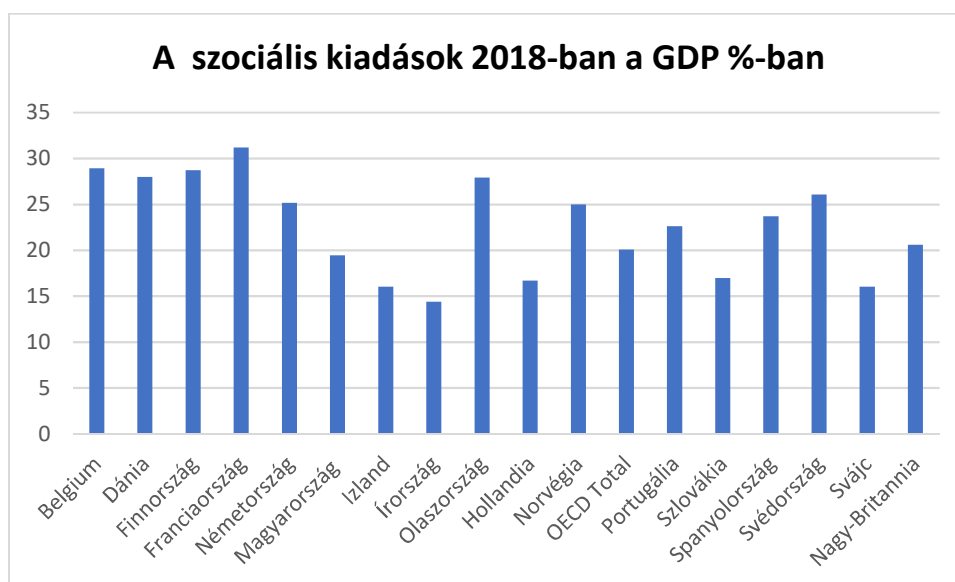
A XX. századi kritikák 4 irányvonalatát tudjuk megkülönböztetni: (Tomka, 2009)

1. neoliberális: Az irányzat egyik képviselője Friedrich Hayek. A gazdaság- és társadalomfilozófia bírálatok szerint a kötelező biztosítások ellentétesek az egyének választott szabadságával, a nagymértékű és progresszív adók pedig a tulajdonnal való rendelkezés jogát sértik. Az állami beavatkozás így erősen korlátozza az egyének szabadságát. A neoliberális irányzat szerint a jóléti állam által elérni kívánt igazságosság nem valósul meg, mert elveszi a sikeresek vagyonát és meghosszabbítja a rászorultak függőségét. Hayek szerint a jóléti juttatások semmiképp sem adhatók állampolgári jogon, hanem a juttatásokkal inkább legszegényebbeket kellene támogatni. Szerintük az állami beavatkozással a tradicionális közösségeken és családokon alapuló jóléti rendszer elsorvad, és az államtól való függés jön létre. (Tomka, 2009)
2. A kritikák egy másik irányvonulata szerint az állami jóléti intézményrendszer, nem hatékony, pazarló, sokan visszaélnék vele. Olyanok is részesülnek a juttatásokból, akik nem szorulnak rá. A rászorultságon alapuló rendszerek működtetése viszont lényegesen

nagyobb költségekkel jár, stigmatizálnak és ellenőszönzik a munkavállalást, hiszen utóbbival megszűnhet a jogosultság. (Tomka, 2009)

A szociális kiadások magukban foglalják a pénzbeli juttatásokat, az áruk és szolgáltatások közvetlen természetbeni nyújtását, valamint a szociális célokat szolgáló adókedvezményeket. Az ellátások az alacsony jövedelmű háztartásokra, az idős emberekre, fogyatékkal élőkre, betegekre, munkanélküliekre vagy fiatalokra irányulhatnak. (OECD, 2018)

1.ábra

Forrás: <https://data.oecd.org/social-exp/social-spending.htm#indicator-chart>

Az 1. ábrán jól látható a szociális kiadás az OECD tagországokban, Franciaországban a legmagasabb (31.2 a GDP %-ban), Írországban a legalacsonyabb (14.4 a GDP %-ban), Svédországban pedig a GDP 26.1 %-a. (OECD, 2018)

1. A szociálpolitikával kapcsolatos kritikák szerint a jóléti állam intézményei negatívan hatnak a gazdasági teljesítményre.

A keynesianizmus hanyatlásával a neoklasszikus áramlat dominálta közgazdaságtudományban ezek az elképzelések a 20. század utolsó évtizedeiben kvázi hivatalos rangra emelkedtek Tomka Béla a Szegedi Tudományegyetem Történeti Intézetének docense szerint. (Magyar Tudomány, Tomka Béla: Jóléti államok az ezredfordulón: válságjelek vagy válságmítoszok? 199. oldal) (Tomka, 2009)

A jóléti programok lehetséges negatív hatásai között említhetjük, hogy:

- nem ösztönzi a munkaerőpiacra való visszatérést, ha a munkanélküli ellátás széleskörű és magas színvonalú
- ahol a táppénz összege viszonylag magas a jövedelmekhez képest és könnyebb azt igénybe venni, ott a munkavállalók többször kihasználják ezt
- a nyugdíjprogram, a korai, illetve a korengedményes nyugdíjazás lehetősége is negatívan hat a munkaerőkínálatra, csökkenti az aktivitási rátát, de ez minden nyugdíjprogramra elmondható.(Tomka, 2009)

2.ábra

Forrás: <https://data.oecd.org/socialexp/pension-spending.htm#indicator-chart>

Összefoglalva a jóléti államok lehetséges negatív és pozitív hatását, Tomka Béla egyetemi docens a következőket sorolta fel a 'Jóléti Államok az ezredfordulón: Válságjelek vagy válságmítoszok?' című tanulmányában

- „a társadalombiztosítási terhek ösztönzik a tőke exportját
- az adók csökkentik a munkaerő-kínálatot
- az állami kiadások kiszorítják a (magán)beruházásokat
- az állami nyugdíjrendszerek csökkentik a (magán)megtakarításokat

- a nyugdíj, a munkanélküli-segély, a táppénz csökkentik a munkaerő-kínálatot
- a minimális bérek és a munkavállalók védelme nehezíti az új munkaerő felvételét/alkalmazását
- az újraelosztás károsítja az ármechanizmus működését. (Tomka, 2009)

Ugyanakkor ezeknek a fenti elveknek ellentmondva mindezeknek pozitív hatása is megvalósulhat:

- a jóléti programok makroökonómiai stabilizációs funkciót töltenek be
- a munkavállalók fokozott védelme elősegíti a nők munkavállalását
- a jóléti intézkedések korlátozzák a piaci kudarcokat, például a munkanélküliséget
- a jóléti programok (például: oktatás, egészségügy) jótékonyan hatnak a humán tőke képződésére
- a fejlett szociális rendszerek mérséklék a bűnözést, ami előnyösen hat a beruházási kedvre
- a jóléti juttatások növelik a munkaerő rugalmasságát a nagyobb bizalom és a csökkenő tranzakciós költségek révén
- a jóléti programok megtakarításokat érnek el a társadalmi egyenlőtlenségek okozta költségek terén.” (Tomka, 2009)

2. A kritikusok utolsó csoportja szerint a szociálpolitika finanszírozását külső tényezők veszélyeztethetik. Ezek közül leggyakrabban a globalizáció és a demográfiai fejlődés jelenik meg a vitákban. A népességfejlődést tekintve a 2000-es évek elejére minden jóléti európai államban csökkent a születési arány, sehol sem érte el a hosszú távú reprodukció szintjét. A születéskori várható élettartam viszont folyamatosan nő. Ezt hívjuk a népesség előregedésének, ami nyilvánvalóan megterheli a jóléti államok kiadásai oldalát. Sokan ezt tekintik a jóléti államok igazi problémájának, ugyanis a fiatalabb generációknak kell finanszírozni a nagyobb létszámú idősebb korosztály juttatásait. Ezt problémát felismerve a svéd kormány 2019. december 1-jétől megemelte a nyugdíjba vonulás minimum korhatárát 61 évről 62-re, és javaslatot tett arra, hogy 2023-ra a minimum korhatár 69 év legyen. (Government offices of Sweden, 2019)
- 2006– 2014 között a fix nyugdíjjárulékokat felváltotta a befektetett járulékok hozamaival korrigált nyugdíj. (Gallai et al., 2018)

2.2. A svéd jóléti állam

2.2.1. A skandináv szociáldemokrata modell

Az 1930-as években a válság hatására világszerte népszerűvé vált a gondolat, miszerint az államnak felelőssége van a munkanélküliség csökkentésében, a vásárlóképeség növelésében és a kereslet élénkítésében, általában a szociális konfliktusok kezelésében.

A skandináv modell lényege az univerzalizmus, és az, hogy ki tudja elégíteni az új középosztályok magasabb szintű igényeit. Az állam kizárta a piacot a jóléti juttatások rendszeréből, és mivel az alapszolgáltatások is magas színvonalúak, biztosítani tudja a társadalmi szolidaritást és lojalitást, és el tudja fogadtatni a rendszer fenntartásához nélkülözhetetlen magas adóterheket.

A világ legerősebb szociáldemokrata pártjai reformátorok voltak, a kapitalista társadalom átalakítására törekedtek. Közös vonásuk volt a mély demokratikus-szocialista meggyőződés.

Az ehhez vezető utat a következő elsődleges célok határozták meg:

- szociáldemokrata értékekre alapozva a vagyon egyenlő elosztása,
- a demokratikus döntéshozatal és a véleménynyilvánítás szabadsága.

A Skandináv országok szociáldemokratái 1932 és 1990 között a teljes foglalkoztatást tekintették legfontosabb céljuknak, és gazdaságpolitikájuk alapvető elemévé tették. A munkanélküliség ez idő alatt elvben soha nem haladta meg a 2 vagy 3 százalékot.

A szociáldemokraták a jóléti államnak utat nyitó demokratikus reformokat egy névhez, Hjalmar Branting nevéhez kötik, aki Svédország Szociáldemokrata Pártjának vezére volt.

2.2.2. A svéd jóléti modell

Svédország a természeti adottságainak és elhelyezkedésének köszönhetően évszázadok óta külső beavatkozásoktól és forradalmi átalakításoktól mentesen alakítja, építi saját működési modelljét. A sajátos környezet nemcsak védelmet nyújtott az ott lakóknak, de megtanította nekik, hogy együttműködés nélkül nem lehet élni. Ebben gyökerezett a zord természeti feltételek között élő paraszti közösségek évezredek szolidaritása.

A svéd jóléti állam nem csupán baloldali, hanem közös nemzeti vívmány. A jóléti állam kiépítése nemcsak a szociáldemokrácia érdeme volt, nem működhetett volna az évszázados

szolidaritás, és együttműködésre való hajlandóság nélkül. A nyugdíj, beteg- és balesetbiztosítás kiterjesztése a parasztokra azt eredményezte, hogy a földművesek is elköteleződtek a jóléti állam mellett. A parasztpárt és a Centrum Párt is támogatta a szociáldemokrata kormányzást - ha nem kormányzati pozícióban, akkor ellenzékéből -, de együttműködve. A svéd elit is elfogadta és támogatta a kormányzást. (Paár, 2019)

Az 1950-es évekre készen állt a jóléti modell alapszerkezete, bár a nagy pénzügyi és intézményi fejlődés javarészt 1960-80 között zajlott.

A jóléti állam célközönsége elsősorban a gyengéket és támogatásra szorulókat (gyermekek, idősek, rossz egészségi állapotban lévők, fizikai vagy szellemi fogyatékkal élők, szegények...) jelentik, de a különböző pénzügyi juttatások és szolgáltatások révén mások is ide tartozhatnak. A svéd jóléti modellben az állam lépéseket tett annak érdekében, hogy a középosztály tagjait is bevonja a jóléti támogatások körébe, ugyanis vallják, hogy az erős középosztály a működő demokrácia záloga és őrzője, így pl. ha egy középosztálybeli elveszítette állását, az álláskereső idején is számíthatott az őt megillető fizetése egy részére.

A szociális ügyek és a gazdaság sikeres menedzselését követően a szimbolikus, közjogi kérdések is sorra kerülhettek. Legutoljára, Olof Palme kormányfősége alatt a Svéd Szociáldemokrata párt két régi alkotmányjogi követelése is megvalósult: az új alkotmány révén a parlament, a *Riksdag* egykamarás lett, és a királyság intézménye szimbolikussá vált. A munkavállalók erős jogosítványokat kaptak a munkahelyükön.

Svédország az 1980- as években Olof Palme miniszterelnöksége alatt, a leggazdagabb kapitalista ország volt a világon. Az előző évtizedek nehézségei a következők voltak, melyekre Palme kereste a megoldást:

- az általános egyetemes gyerek gondozás,
- nyugdíjasok és a kisgyerekes szülők lakhatási támogatása,
- gyerekellátások növelése,
- az ingyenes egészségügyi ellátás kiterjesztése, ideértve az abortuszt is. Palme ezeket új rendeletek bevezetésével próbálta megoldani.

Nem könnyű az állam által ezeket a jóléti szolgáltatásokat finanszírozni, mert ahogy azt Semjén András 'A svéd jóléti rendszer átalakulása' című cikkében megfogalmazta: „Egy ilyen rendszer csak akkor tartható fenn egy nyitott piacgazdaságban, ha valamilyen módon

sikerül az aktivitást, az adófizetést és a társadalombiztosítási programok terheihez való hozzájárulást magasan, a jövedelemhelyettesítő ellátások igénybevételét pedig alacsonyan tartani.” (Semjén András, 1999)

A szociáldemokrata párt volt Svédországban a XX. században a legszervezettebb és legerősebb párt. Konszenzusra törekedve intézményesítette és bővítette a jóléti államot, melynek kialakulásában és működtetésében az 1970-es évekig meghatározó szerepet játszott. A gazdaság és a jóléti állam válságát hozó 1970-es évek politikai fordulata, és az ellenzékben töltött évek ellenére is 1990-ig képes volt fenntartani 40% fölötti támogatottságot. Az ezredforduló után viszont támogatottságuk a 2018-as választásokon 30% alá esett. (Gallai et al., 2018)

Svédországban 1945 óta 30 kormány alakult, közülük 22 kisebbségi pozícióban volt a parlamentben. A kisebbségi kormányok megalakulását az ún. negatív parlamentarizmus segíti, ami annyit tesz, hogy a miniszterelnök-jelöltnek nem a megválasztásához, hanem az elutasításához szükséges a képviselők abszolút többsége.

A 2018-as választáson is kénytelen volt a parlament bizalmatlanságot szavazni Löfven ellen, aki nem akart lemondani tisztségéről. A képviselők több, mint fele, 204 fő ellene szavazott, így a kabinet csak ügyvezetőként tudott tovább működni. (Gallai et al., 2018)

A 2018-as svéd parlamenti választásokon is a szociáldemokraták számítottak a legnagyobb pártnak. Nemcsak a legrégebben alapított párt volt (1889-ben), hanem az országban a legmeghatározóbb is, hiszen 1921 óta mindössze hat parlamenti ciklust töltött ellenzékben. Biztos társadalmi és szavazóbázis állt mögötte. A társadalmi egyenlőtlenség csökkentését célzó politikájának köszönhetően támogatták a szakszervezeti tagok, a közszférában dolgozók, a munkanélküliek, a táppénzen lévők, a nők és a 65 év felettek és a külföldön született bevándorló svédek. A társadalmi egyenlősítés érdekében a párt kitarzott a jóléti támogatások mellett, mint a lakhatás, családtámogatás, nyugdíj és egészségügy, szociális transzferek és az ezek finanszírozását szolgáló progresszív jövedelemadózás mellett. (Gallai et al., 2018)

A 2018-as svéd parlamenti választáson a részvétel 87,18% százalékos volt. A parlamenti pártok köre ugyanaz volt, mint 2010-ben és 2014-ben, 8 párt szerzett mandátumot. A választás eredménye a következő eredményt hozta:

1. A Szociáldemokrata Párt kapta a legtöbb szavazatot – 28,3%
2. A Mérsékelt Párt 19,8%-ot kapott
3. A Svéd Demokraták pedig 17,5%-ot.

Sem a baloldal, sem a konzervatív jobbközép nem szerzett egyedüli többséget a 349 fős Parlamentben, ahol a megválasztott új tagok 54 százaléka férfi és 46 százalék nő volt. A legfiatalabb tag 22 éves, a legidősebb 85. Az új összetételű parlamentben a házelnök először a Mérsékelt Párt vezetőjét, Ulf Kristerssont kérte fel kormányalakításra. Mivel ő nem tudott kormányzóképes koalíciót felállítani, az ügyvezető kormány élén álló Löfven kapott lehetőséget, így a Szociáldemokrata Párt és a Zöld Párt koalíció kormányozhatja azóta az országot és Stefan Löfven-t választották meg új miniszterelnöknek. (Gallai et al., 2018.)

A svéd szabályok szerint, a miniszterelnök addig kormányozhat, amíg a parlament többsége nem szavaz ellene. 2018-ban 115-en szavaztak Löfven mellett, 153-an ellene, 77-en pedig tartózkodtak. Így Löfven 2019. január végén elkezdhetette második parlamenti ciklusát, mint svéd miniszterelnök. Céljainak a következőket jelölte meg a nyitó beszédében a parlamentben: fenntartható, biztonságos és egyenlő társadalom építése a jövő számára, különös figyelmet fordítva a globális felmelegedésre, az egészségügyi várakozási idők csökkentésére és az erőszakos bűnözésre. (The Guardian 2018)

A svéd jóléti rendszert ellenzők már kongatták a vészharangot. A svéd National Audit Office (röviden: NAO) publikált egy „vészjelző” riportot 2017 végén, miután megvizsgálta a 2018-as állami költségvetést. A NAO szerint 2020 és 2030 között az önkormányzatoknak 220 milliárd svéd korona - megközelítőleg 22 milliárd USD – költségvetésre van szükségük, hogy fenntartsák a mostani működési szintet. (FP, 2018)

3. A NŐI EGYENJOGÚSÁG ÉS EGYENLŐSÉG HELYZETE

3.1. A világban

A női egyenjogúság és egyenlőség kérdésének fontosságát jelzi, hogy az egyes országok mellett már a gazdasági kérdésekkel foglalkozó nemzetközi szervezetek világszervezetek (OECD, az IMF vagy a Világgazdasági Fórum, ...) is foglalkoznak a témával. Külön hangsúlyt fektetnek a nemek közti különbségek megszüntetésére, a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség megteremtésére. Lépéseket tesznek, szabályokat hoznak ennek megvalósítása és elérése érdekében, valamint folyamatosan monitorozzák a fejlődést.

Ahhoz, hogy mindkét nem tehetségét maximálisan kihasználják, biztosítani kell a férfiaknak és a nőknek, a fiúknak és a lányoknak az esélyt arra, hogy maximálisan kibontakoztathassák tehetségüket mind otthon, mind a munkahelyükön. Ez nehéz feladatot jelent, mert az országokat vitára és megoldáskeresésre kényszeríti. A nemek közötti különbségek a gazdasági élet minden területén megjelennek, és jelentős veszteségeket okoznak az érintett személyek és a gazdaság számára az elmaradott termelékenység és életszínvonal szempontjából. Az egyenlőtlenség megtestesül a foglalkoztatásban, az oktatásban, társadalmi normákban és közpolitikákban. (OECD, a.)

3.1.1. Az IMF kutatásai alapján⁶

A Nemzetközi Valutaalap (International Monetary Found) alapvető küldetése a nemzetközi rendszer stabilitásának biztosítása. Három módon teszi meg:

- nyomon követi a globális gazdaságot és a tagországok gazdaságait
- hitelt nyújt fizetésimérleg-nehézségekkel küzdő országok számára
- gyakorlati segítséget nyújt a tagoknak. (IMF, a.)

Az IMF szerint az utóbbi évtizedekben elért jelentős előrehaladás ellenére a világ minden táján a munkaerőpiacok még mindig nemek szerint oszlanak meg. Ha több nőt bevonnának a munkaerőpiacra, az nagyobb gazdasági haszonnal járna, mint amire számítottak.

A nők munkaerő-piaci részvétele alacsonyabb, mint a férfiaké, a nemek közötti bérszakadék magas, a nők pedig az informális szektorban és a szegények körében jóval nagyobb számban

⁶ A Nemzetközi Valutaalap vezérigazgatói tisztségébe 2011-ben neveztek ki először nőt - Christine Lagarde -, aki 2019. szeptemberéig vezette az szervezetet. A tisztséget egy bulgár hölgy, Kristalina Georgieva vette át 2019 október 1-től. Forrás: <https://www.imf.org/en/About/senior-officials/managing-directors>

vannak jelen, mint a férfiak. Sok országban továbbra is fennállnak jogi korlátozások, amelyek visszatartják a nőket teljes gazdasági potenciáljuk kihasználásában.

A pénzügyi szektorban lehetővé tették, hogy a tagállamok különböző intézkedéseket tegyenek a nemek közti egyensúly megteremtésére. Nemzeti és regionális cselekvési tervekbe foglalhatják a nemek közötti egyensúlyt a gazdasági döntéshozatalban. Az ezt támogató országos és regionális szintű kampányok, kezdeményezések ugyancsak hozzásegítenek a figyelem felhívásához.

A világ közel ötmilliárd munkaképes korú népességének a nők csaknem felét teszik ki, de közülük csak körülbelül 50% -a vesz részt a munkaerőpiacon, szemben a férfiak 80% -ával. (IMF, b.) Az ugyanazt a munkát végző, és ugyanolyan végzettségű nők kevesebbet keresnek, mint a férfiak. Mivel a nők általában kevesebb időt töltenek a fizetett munkaerőpiacon, alacsonyabb a nyugdíjuk, és öregedéskor nagyobb a szegénység kockázata. A munkát végző nők közül kevés kerül vezető beosztásba, vagy indít saját vállalkozást. Emellett nagyobb arányban vállalnak fizetetlen munkát a családban, ideértve a gyermekgondozást és a háztartási feladatokat is, ami korlátozhatja a fizetett munkavégzés lehetőségeit. (IMF, b.)

Az IMF kutatása rávilágít arra, hogy a nők és férfiak közötti egyenlőtlen versenyfeltételek jelentős költségeket jelentenek a globális gazdaság számára. A nemek közötti különbségek gazdasági hatásáról szóló korai IMF-tanulmányok feltételezik, hogy a férfiak és a nők azonos potenciállal születnek, ám az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz, a finanszírozáshoz és a technológiához való hozzáférés terén fennálló különbségek eltérőek. A törvényes jogok, a társadalmi és kulturális tényezők megakadályozzák a nőket abban, hogy kiaknázzák ezt a potenciált. (IMF b.)

Az IMF azt is megállapította, hogy a nemek közti különbségek bizonyos országokban hosszú távon jelentős bevételkiesést okoznak. Ez 15,4 százalék az OECD-országokban és 17,5 százalék cent a fejlődő országokban. Vizsgálata szerint a teljesítményt 6 százalékkal meg lehetne emelni, ha a nemek közötti egyenlőség a részvételi arányban és a ledolgozott órákban megvalósulna. (IMF, 2019, c.)

Az IMF az 5. helyen említi Svédországot, hogy a legkevesebb átlagos bevételvesztést szenvedte el hosszú távon a nemek közti egyenlőtlenség miatt.

3.1.2. Az OECD vizsgálatai és intézkedései

Egy másik világszervezet, a OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development, Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete céljaként a következőket említhetjük: a fenntartható gazdasági növekedést, a magas szintű foglalkoztatottságot, a liberális kereskedelem és tőke mozgás előmozdítását, az életszínvonal növelését, valamint a pénzügyi stabilitás megőrzését, és mindezekon keresztül a nemzetközi gazdasági kapcsolatok erősítését. (MNB) Ezeknek a céloknak hatása van a nemi esélyegyenlőség megteremtésére, megtartására és a nemi egyenlőség meglétének is hatása van a célként megfogalmazott magas szintű foglalkoztatottság valamint a pénzügyi stabilitás megőrzésére.

Az OECD-országokban fontos lépéseket tettek a nemek közötti egyenlőtlenség leküzdésére, ám az oktatás és a foglalkozás megválasztásakor továbbra is jelentős különbségek vannak. Az OECD adatok és elemzések révén nyomon követi a nemek közötti egyenlőség terén elért haladást, és bevált gyakorlatokat ajánl a nagyobb egyenlőség elérésére. Néhány példa arra, hogy az OECD munkája az élet mely területeit érinti, és milyen intézkedéseket tett: (OECD, 2019)

Oktatás: a 2020-ban közzétett dokumentum vizsgálja a nemekkel kapcsolatos kihívásokat az oktatásban, és javaslatot tesz a nemi szabályok rendszerezésére.

Foglalkoztatás és a munka – 'work life balance': Az OECD az Egyesült Nemzetek Női Szövetségével és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezettel együtt létrehozta az 'Egyenlő Fizetés Nemzetközi Koalíciót' (Equal Pay International Coalition - EPIC), hogy segítse elérni, hogy ugyanazért a munkáért egyenlő fizetést kapjanak a férfiak és a nők. 2020. februárban Berlinben tartottak egy megbeszélést a témában, ahol megállapították az egyenlő díjazás elvének megerősítéséről szóló bizottsági ajánlást követően, 31 ország közül 10 - Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Norvégia és Svédország - végrehajtott legalább egy alapvető fizetési átláthatósági intézkedést. (EP, 2020)

Vállalkozás: 'A hiányzó vállalkozók 2019' programot Antwerpenben, az OECD helyi Fejlesztési Fórumán indították el 2019. dec. 10-én. Azt vizsgálja hogy a közösségi

szabályok miként támogatják a munkahelyteremtést, a gazdasági növekedést, és hogyan foglalkoznak az üzleti élet létrehozását gátló akadályokkal az olyan csoportok, amelyek alulreprezentáltak a vállalkozásokban, beleértve a nőket is.

Közigazgatás: 'A nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítésével és irányításával foglalkozó' munkacsoport egyesíti az ezért felelős intézményeket, és támogatja érdemi munkájában a nemek közötti esélyegyenlőség integrálását. Az első ülésére 2020. február 4-5-én került sor, ahol megállapították, hogy a nemek közti egyenlőség a növekedés sarokköve. (OECD, 2020. a.)

OECD kormányzati és versenyképességi regionális kezdeményezések: Az OECD projektet indított a „Jobb fizetés, jobb normák és jobb kilátások a jövőbeni nők munkájához Latin-Amerikában és a Karib-térségben”. A projekt munkája a 2020-2021 közötti időszakban Chile, Kolumbia, Costa Rica és Peru területére terjed ki.

Az OECD a nemek közti egyenlőség megvalósulását a következő területeken vizsgálja még a fent említetteken kívül:

- vállalatirányítás
- fejlődés
- pénzügyi oktatás
- egészségügy
- digitális átalakulás és tudomány
- környezet
- szállítás
- jólét
- a nők elleni erőszak

3.1.3. A Világgazdasági Fórum (World Economic Forum) kutatásai alapján

A Világgazdasági Fórum megállapítása szerint a nemek közötti paritás alapvetően befolyásolja azt, hogy a gazdaságok és a társadalmak gyarapodnak-e vagy sem.

Az összehasonlításra évente egy Global Gender Gap Indexet jelentet meg a Global Gender Gap Reportban. Az index rangsorolása hatékony eszköz a haladás összehasonlításához. (WEF, 2020)

A 2020-as 'Global Gender Gap Report'-jában Izlandot említi, mint ahol már a nemek közti egyenlőség eléri a 88%-ot. Egymás után 11-szer kapta meg a nemek közti egyenlőség 1. díját. Izland után a 2. helyet Norvégia (84.2%), a 3.-at Finnország (83.2%), a negyediket pedig Svédország (82.0%) kapta. A top tíz országban az első négy helyen a Nordik államok állnak. A jó helyezéseik ellenére a jövedelmi és bérszakadék még mindig fennáll, így tovább kell dolgozniuk ezek kiküszöbölésén.

Az előző évhez képest Svédország veszített egy helyet, Finnország megelőzte a ranglistán.

A visszaesés annak köszönhető, hogy Svédországban stagnál a nők munkában való részvétele, és a nemek közötti bérkülönbségek helyzete, míg a férfiak és nők jövedelme közötti különbség csökkentése sem mondható teljesen sikeresnek. Ennek ellenére Svédország a világ top 15 országa között marad a 81%-os női részvétellel a munkaerőpiacon és a 76.9%-os jövedelemkülönbséggel a nemek között. Ráadásul a managerek 38.6%-a nő. Politikai tekintetben is nőtt a nők tekintélye, ugyanis a parlamenti székek 47,3%-át ők foglalják el (4 százalékpont növekedés), és a miniszteri posztok 54%-át is. Bár nem volt még az országnak nő államfője. (WEF, 2020)

3.1.4. A Világbank szerepe az egyenjogúság elérésében

A Világbank is, mint minden fontos világszervezet foglalkozik a nemek közötti egyenlőség kérdésével, a megoldás keresésével és annak világszintű kiterjesztésével. Mottója a témában, hogy egyetlen ország, közösség vagy gazdaság sem képes elérni a potenciálját vagy képes megfelelni a 21. század kihívásainak a férfiak, nők, lányok és fiúk teljes és egyenlő részvétele nélkül.

A Világbank Csoport azon dolgozik, hogy a köz- és magánszektorbeli ügyfelekkel együttműködve a férfiak és a nők közötti különbségeket világszerte próbálja megszüntetni a szegénység leküzdésében és a fenntartható gazdasági növekedés előmozdításában. Az elmúlt két évtizedben a világ szűkítette a különbségeket a férfiak és a nők között, különösen az alapfokú oktatás és az egészségügy területén. A kritikus hiányosságok azonban továbbra is fennállnak.

A legfontosabb kihívások, az éghajlatváltozás, a kényszerű migráció, a beruházások növekedésének lassulása, és sok fejlődő országban a növekvő szegénységi ráta. Ezek nem egyformán érintik a fiúkat, a lányokat, a férfiakat és a nőket - gyakran a nők kárára -, köszönhetően a diszkriminációs törvényeknek és a nemi és társadalmi normáknak, amelyek befolyásolják gazdasági szerepüket és felelősségüket.(World, 2020)

3.1.5. Az Európa Tanács útmutatója

Az Európai Tanács valósítja meg legmagasabb szinten az uniós országok közötti politikai együttműködést. Szószólója a szólás, a média és a gyülekezési szabadságnak, az egyenlőségnek és a kisebbségek védelmének. Az EU országok vezetői az Európai Tanács keretében üléseznek, hogy meghatározzák az EU politikai programját.

1957. óta szerepel az európai alapszerződésekben az az elv, hogy a férfiaknak és a nőknek egyenlő munkáért egyenlő díjazást kell kapniuk. Az utóbbi 50 évben ezen a területen változott a nők helyzete. A Tanács a nemek közti egyenlőséget a valódi demokrácia alapjának, mint alapvető emberi jognak tekinti.

Az Európa Tanács Emberi Jogok Főigazgatósága számára 2001-ben készült útmutató szerint több nőre van szükség a döntéshozatalban.

- „Először is, az Európa Tanács tagállamai megállapodtak abban, hogy erőfeszítéseket tesznek a nemek közötti egyenlőség erősítésére. Ezt nemzetközi, nemzeti és szektorális megállapodások dokumentálják.
- Másodszor a nemek közötti egyenlőség a társadalmi igazságosság minőségével, az emberi jogokkal és a demokrácia természetével kapcsolatos alapvető gondolatokkal rokon.
- Harmadszor erős gyakorlati jelzések vannak arra nézve, hogy mindkét fél bevonása a politika alakításába olyan jobb minőségű politizálást eredményez, mely jobban szolgálja az állampolgári sokszínűséget.

Végezetül, a nemek közti egyenlőség oda vezet, hogy a politika napirendjére visszakerülnek, illetve felkerülnek elfelejtett és új kérdések.” (Európa, 2001)

Az első két érv morális erőt és strukturális gerincet kölcsönöz a nemek közötti egyensúly érdekében végzett munkához, a második kettő pedig a gyakorlati érvelést biztosítja. (Európa, 2001)

3.1.6. Az Európai Unió esélyegyenlőségi stratégiája

Noha az egyenlőtlenségek továbbra is fennállnak, az EU az elmúlt évtizedekben jelentős előrelépést tett a nemek közötti egyenlőség terén.

Ennek az eredménye:

- egyenlő bánásmódra vonatkozó jogszabályok
- a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítése, a nemek közötti esélyegyenlőség integrálása minden más politikába
- a nők előmenetelére vonatkozó egyedi intézkedések. (European)

Az EU a két nem között meglévő egyensúlytalansággal a Nők a Döntéshozatalban Európai Szakértői hálózatán keresztül (European Expert Network on Women in Decision Making) is foglalkozik már az 1990-es évek elejétől. Ők készítettek először összehasonlító elemzést arról, hogy mekkora a nők száma a fontos társadalmi döntéshozatali szektorokban (igazságügy, pénzügy, egészségügy). Majd felállították a Nők a Döntéshozatalban Európai Adatbázisát (European Database for Women in Decision Making), mely figyelemmel kíséri a nemek közötti egyensúly változását a politikai döntésekben. (Európa, 2001)

2019-ben (2. negyedév) az EU-országokban a parlamenti képviselők 31%-át a nők alkották. Az üzleti vezetésben lévő nők száma alacsony: 2019 áprilisában az EU-országokban nyilvántartásba vett legnagyobb nyilvánosan jegyzett társaságok igazgatósági tagjainak a nők mindössze 27,8% -át képviselték.

A nők alulreprezentáltságának okai a döntéshozatali folyamatokban és a pozíciókban sokfélék és összetettek: a hagyományos nemi szerepekre és sztereotípiákra, a munka egyensúlyának megteremtésére, valamint az elterjedt politikai és vállalati kultúrára vezethetők vissza.

Az EU esélyegyenlőségi stratégiája teljesíti a von der Leyen-bizottság elkötelezettségét az egyenlőség uniójának létrehozása iránt. A stratégia olyan politikai célkitűzéseket és

intézkedéseket mutat be, melyekkel 2025-ig jelentős előrelépést lehet elérni a nemek közötti egyenlő Európa felé. A cél egy olyan unió, amelyben a nők és a férfiak, a lányok és a fiúk – sokféleségükben – szabadon választhatják meg útjukat az életben, esélyegyenlőségük van és ugyanolyan mértékben vehetnek részt az európai társadalomban.

A fő célkitűzések:

- a nemi alapú erőszak megfékezése
- a nemek közötti sztereotípiák megszüntetése
- a nemek közötti különbségek kiegyenlítése a munkaerőpiacon
- az egyenlő részvétel elérése a gazdaság különböző ágazataiban
- a nemek közötti bérek és nyugdíjak különbségének kezelése
- a nemek közötti különbségek áthidalása, és egyensúlyának elérése a döntéshozatalban és a politikában.

A stratégia az esélyegyenlőség általános érvényesítésének kettős megközelítését követi, célzott fellépésekkel kombinálva. Noha a stratégia az EU-n belüli tevékenységekre összpontosít, összhangban áll az EU külső politikájával a nemek közötti egyenlőség és a nők szerepének erősítése terén. (European)

A nők és lányok elleni erőszak még mindig túlságosan sok. Ha a számokat nézzük, azok megdöbbentőek. A világon minden harmadik nő és lány tapasztalt már meg valamilyen fizikai vagy szexuális erőszakot. Az emberkereskedelem áldozatai hetven százalékban nők vagy lányok. A korai házasságok továbbra is a fiatal lányok elleni erőszak egyik formájának tekinthetők. (EU, 2018) Az EU elhatározta, hogy egyesíti az erőket, hogy a nők elleni erőszak minden formáját megállítsa. Ezt a partnerséget nevezték el **Spotlight Kezdeményezésnek**.

2017. szeptember 19-én az EU az ENSZ-szel együttesen kidolgozta a „Spotlight Initiative” programot 500 millió EURO költségvetéssel, ami az egyik legnagyobb EU-s kezdeményezés. Célja a nők elleni erőszak minden formájának megszüntetése. Az EU és az ENSZ közösen dolgozik ezen a világ több régiójában: Ázsia, Afrika, Latin-Amerika, Karib-szigetek... (EU, 2018)

„A Spotlight célja, hogy támogassa a kormányokat, építse a civil társadalom vezető rétegére, a legsürgősebb feladatokra koncentrál az erőszak megelőzésével vagy különböző szolgáltatások

nyújtásával, és megreformálja az igazságszolgáltatási rendszert. (EU, 2018)" – mondta Amina Mohammed, Az Egyesült Nemzetek Szövetségének főtitkárhelyettese. Svédország aktívan részt vesz minden olyan szervezetben illetve programban a világon, mely a nők egyenlőségéért küzd, így természetesen a Spotlight kezdeményezésben is szerepet vállalt.

Alig egy hónappal a Spotlight Initiative megalakulása után, a **#MeToo#** mozgalom is berobbant a köztudatba. Megszóltak végre nyilvánosan azok, akiknek szexuális zaklatásban volt része, és támadásokról világméretű vitát indítottak el. A mozgalom az Amerikai Egyesült Államokból indult, de a világ számos országában merítették erőt a nők amerikai sorstársaiktól - Svédországban is -, és nyíltan fel merték vállalni megaláztatásukat. Az Európai Unió üdvözölte a mozgalmat és a hasonló kezdeményezéseket.

A svédek a **#me too#** mozgalmat is támogatták. A Svéd Nemek Közötti Egyenlőség Ügynöksége kormányzati megbízás alapján öt rövid filmet készített a **#metoo**-mozgalomról. A filmek célja annak a kiemelése, hogy szükség van az ilyen programokra, hogy felszínre kerüljön minden a nőket érintő erőszak. (Swedish, 2019)

3.1.7. A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének tevékenysége

(EIGE=European Institute Gender Equality)

Az Intézet az Európai Unió keretén belül működik, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa által kitűzött célkitűzéseinek és feladatainak megvalósításában vesz részt.

„Az EIGE az Európai Unió független szerve, amelynek célja a nemek közötti egyenlőség előmozdításához való hozzájárulás és ennek fokozása: ide tartozik a nemek közötti egyenlőség érvényesítése valamennyi uniós politikában és az abból eredő nemzeti politikákban, továbbá a nemi hovatartozáson alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem és a nemek közötti egyenlőség tudatosítása az uniós polgároknak.” (EIGE, 2016) Az Európai Bizottság magas szintű

szakértelmet biztosít a tájékozottabb döntéshozatalhoz a tagállamok és az Európai Parlament számára. Tevékenységeibe az előcsatlakozási támogatásban részesülő országokat is bevonja. Küldetésének tekinti, hogy a nemek közti egyenlőség európai tudásközpontjaként működjön. 18 tagállami, és egy, az Európai Bizottságot képviselő tagból áll az igazgatótanácsa.

Az EIGE kidolgozta a nemek közötti egyenlőség mutatóját, majd 2013-ban bevezette ezt az egyedülálló mérőeszközt, amely a nemek közötti egyenlőség összetett kérdését könnyen értelmezhető mérőszámmá alakítja át. (EIGE, 2016)

A mutató hat fő (munka, pénz, tudás, idő, hatalom és egészség), és két különálló területet (az egyenlőtlenségek kölcsönhatása és az erőszak) foglal magába – ez látható a 3. ábrán. (EIGE, 2016)

3.ábra:

A nemek közötti egyenlőség mutatója

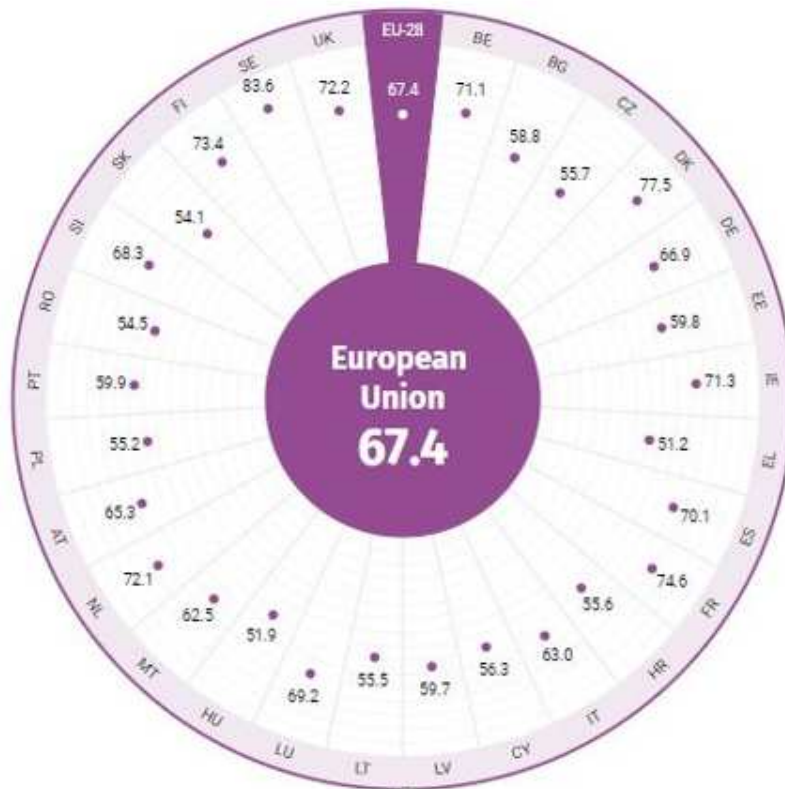

Forrás: A Nemek közötti Egyenlőség európai intézete (EIGE)

A tagállamokat 1 és 100 között pontozza, ahol az 1 a teljes egyenlőtlenséget, a 100 pedig a teljes egyenlőséget jelenti.

A következő, a 4. diagramon a Nemek Közti Egyenlőségi Index (Gender Equality Index) pontszámait láthatjuk (EIGE, 2019), amin a pontszámok visszatükrözik, hogy Svédország (83.6) Európa 28 tagállamaihoz viszonyítva (67,4) első helyen áll.

A nemek közötti egyenlőség indexe

Forrás: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019> (EIGE2019)

A nemek közötti egyenlőség indexének 100-ból 67,4-es pontszáma miatt az EU-nak még sok a fejlődési lehetősége. 2005 óta az EU pontszáma mindössze 5,4-gyel nőtt.

Legjobb a helyzet az egészségügy (88,1 pont) és a pénz (80,4 pont) területén. A nemek közötti egyenlőtlenségek a leginkább aggasztóak a hatalom területén (51,9 pont). Érthetően az e téren elért pontszám 2005 óta szinte minden tagállamban a legtöbbet javult (+ 13 pont).

Bár az EU haladt a nemek közötti egyenlőség felé, az eredmények a tagállamok között egyenetlenek. Kivétel Svédország (83,6 pont) és Dánia (77,5 pont), amelyek következetesen jó helyen szerepelnek. A leghosszabb utat Görögországnak (51,2 pont) és Magyarországnak (51,9 pont) kell még megtennie. A legjobban Olaszország és Ciprus javult (+ 13,8 pont és + 10,4 pont), míg Litvánia az egyetlen ország, ahol 2005 óta nem történt előrelépés a nemek közötti

egyenlőség terén. Bizonyos területeken az előrehaladás lelassult, megtorpant, sőt visszaesett. Messze még a cél. (EIGE, 2019)

3.2. A nők egyenjogúsága Svédországban

Az OECD 2019-es gazdasági felmérése szerint a svéd gazdaság folyamatosan növekszik, de a növekedés csúcspontját már elérte, és a globális bizonytalanságok súlyosbítják a kilátásokat. A monetáris és fiskális ösztönzők támogatták a fellendülést, de a gazdasága teljes kapacitása közelében működik. Az erős gazdaságon túl Svédország magas jólétet, alacsony egyenlőtlenségeket és erős környezeti teljesítményt élvez. (OECD e.s., 2019)

3.2.1. Az egyenjogúság története Svédországban

A nemek közötti egyenlőség átfogó svéd alapelve az, hogy mindenkinek, nemétől függetlenül, joga van dolgozni és támogatást igénybe venni, egyensúlyba hozni a karriert és a családi életet, és visszaélések vagy erőszak eltűrése nélkül élni. A kvalitatív szempontokról is szól, biztosítva, hogy a férfiak és a nők ismereteit, és tapasztalatait felhasználják a haladás előmozdítására.

A svéd nemek közti egyenlőség kérdésének problémája nem újkeletű. (Government, 2020)

1250-es évekig kell visszamennünk, amikor a nemi erőszak és az emberrablás tilos volt Svédországban.

A következő fontos dátumok:

1842 - az iskolai reformok lehetővé tették a lányoknak is a részvételt az oktatásban.

1846 - a szabályok szerint az özvegyek, elvált nők és az egyedülálló nők bizonyos területeken munkát vállalhattak.

1919 - amikor minden nő megszerezte a szavazati jogot.

1938 – amikor legalizálták Svédországban a születésszabályozást és az abortuszt.

1947 - bevezették a gyermek után járó támogatásokat, és az első svéd nőt – Karin Kock - megválasztották parlamenti tagnak.

1955 – 3 hónap fizetett szülési szabadságot kaptak a dolgozó nők

1970 - Alva Myrdal, az első svéd nő, aki magas pozíciót töltött be az Egyesült Nemzetek Szövetségében, az ENSZ leszerelési találkozájának elnökeként

1971 – megszűnt a házastársak közös adóztatása

1974 - a nők szülési szabadsága helyére lépett a mindkét nem számára igénybe vehető szülői szabadság

1975 – a terhesség 18. hetéig engedélyezték az abortuszt

1980 – a nemi megkülönböztetés a munkahelyeken törvénybe ütköző lett

1991 – életbe lépett egy új törvény a nemi egyenlőségért (ezt váltotta fel 2002-ben a 'diszkriminációs törvény')

2002 – szülői szabadság 480 nap lett

2009 – Svédországban kineveztek egy 'egyenlőségi Ombudsmant'

2014 - Margot Wallstrom svéd külügyminiszter, 2014-ben bevezette a 'feminista külpolitikát', mely szerint a nemek közötti egyenlőség a svéd nemzetközi kapcsolatok középpontjában áll. (Council, 2019)

2016 – az eddigi két hónap helyett három hónap gyest biztosítanak törvényileg az apáknak. Ha az apuka nem él a lehetőséggel, ez a három hónap elveszik.

2018 – Svédország ratifikálta a 2014-ben hatályba lépett 'A nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről' szóló egyezményt (Isztambuli Egyezmény).

2019 – Asa Lindenberg, a svéd Nemek Közti Egyenlőségért felelős miniszter Stockholmban szervezett egy EU miniszteri találkozót 'A nemek közti egyenlőség' témában.

3.2.2. Olof Palme és a svéd szociáldemokrata kormány szerepe

Külön kiemelhetjük azt az időszakot, amikor Olof Palme, a svéd szociáldemokrata kormány vezetőjeként nagy lépéseket tett az egyenjogúság megteremtéséért.

A Svéd Szociáldemokrata Párt - Svédország legnagyobb és legrégebbi pártja -, is jócskán szerepet vállalt a svéd jóléti állam kialakításában. Olof Palme miniszterelnöksége alatt (1969-1976-ig), különleges figyelmet kaptak a gyermekgondozási központokkal, a szociális biztonsággal, az idősek védelmével és a lakhatási problémákkal kapcsolatos kérdések. Palme vezetése idején a svédországi közegészségügyi rendszer hatékony lett. Nagyratörő újraelosztó programot hajtottak végre, külön segítséget nyújtva a fogyatékkal élők, a bevándorlók, az alacsony fizetésű, egyszülős családok és az idősek számára. A svéd jóléti intézkedések jelentősen bővültek. Néhányat kiemeltem, amik a nők helyzetének javítását szolgálták:

1970: Liberalizálták az egészségügyben dolgozó idősebb munkavállalók nyugdíjhoz jutásának lehetőségeit.

1971: Kiterjesztették a rokkantsági nyugdíjakra való jogosultságot a 60 év feletti munkavállalókra.

1972: Az idősebb munkanélküliek számára rokkantnyugdíjat vezettek be.

1974: - Bevezetésre került az általános fogászati biztosítás.

- A szülési juttatásokat szülői támogatás váltotta fel.
- A gyermekes családok lakhatási támogatása emelkedett, és ezeket a juttatásokat más alacsony jövedelmű csoportokra is kiterjesztették.
- A gyermekgondozási központokat Palme alatt bővítették.
- Bevezették a férj és feleség külön adóztatását.

Palme nagyon sokat tett kormányzása idején a svéd jóléti politika megszilárdításáért, a nők helyzetének javításáért és egyenlőségéért. (Olof, 2020)

3.2.3. A Diszkriminációs Törvény és Egyenlőségi Ombudsman

Ha egy ország valóban komolyan veszi, hogy küzd a a nőket érintő diszkrimináció és zaklatás ellen, akkor annak törvényi keretet kell adnia. Svédországban 2009. január 1-jével életbe lépett az új Diszkriminációs Törvény és a felügyeleti szerve, az Egyenlőségi Ombudsman. (Government, 2015)

A törvény célja, hogy harcoljon a diszkrimináció ellen, és támogassa az egyenlő jogokat és lehetőségeket nemre, nemi hovatartozásra vagy annak kifejezésére, etnikai kötődésre vagy más hitre vagy korra való tekintet nélkül.

A törvény felügyeleti szerve egy állami hivatal, az Egyenlőségi Ombudsman. A hivatal fő feladata a diszkrimináció elleni harc, az egyenlő jog és bánásmód biztosítása mindenki számára. Ez a hivatal biztosítja elsősorban a Diszkriminációs Törvényben megfogalmazott pontok betartását, a diszkrimináció minden formáját tekintve. Mind a törvény, mind pedig a hivatal megléte azt támasztja alá, hogy Svédország nem hagy senkit magára, mindenkinek biztosítani akarja és fogja az egyenlő bánásmód jogát, és a zaklatástól mentes élet lehetőségét.

Az Ombudsman, aki jelenleg egy hölgy Svédországban - Agneta Broberg – feladata, hogy:
(ENNHRI)

- biztosítsa, hogy a nemi, transznemű identitás vagy etnikai hovatartozás, vallás vagy más meggyőződés, fogyatékoság, szexuális irányultság vagy életkor alapján történő megkülönböztetés ne forduljon elő Svédországban
- dolgozzon azon, hogy az egyenlő esély és lehetőség mindenki számára létező legyen nemtől, transznemű identitástól vagy annak kifejezésétől, etnikai hovatartozástól, vallástól vagy más meggyőződéstől, fogyatékoságtól, szexuális irányultságtól vagy életkoruktól függetlenül
- törvényi kötelezettségei között szerepel a tanácsadás és egyéb támogatás nyújtása annak érdekében, hogy mindenki, aki hátrányos megkülönböztetést szenvedett, érvényesíthesse jogait.

Feladata még:

- a tájékoztatás, oktatás, megbeszélés és egyéb kapcsolattartás a kormányzati ügynökségekkel, vállalkozásokkal, magánszemélyekkel és szervezetekkel
- figyelemmel kísérfje a nemzetközi fejleményeket, és kapcsolatba lépjen a nemzetközi szervezetekkel
- kövesse a kutatási és fejlesztési munkát
- javaslatot terjesszen elő a kormánynak a jogalkotási módosításokra és más megkülönböztetés ellenes intézkedésekre
- a Diszkriminációs Ombudsman honlapján www.do.se jól látható helyeken nagy betűkkel transzparens módon megjelennek a célkitűzések, hogy: „Diszkriminációtól mentes társadalom érdekében dolgozunk” vagy „Az iskolában senki sem fog téged megkülönböztetni”, stb.

A hátrányos megkülönböztetés törvény általi meghatározásának egyszerűsített leírása szerint valaki hátrányos helyzetű vagy sértett lehet. A hátrányt vagy a jogsértést a megkülönböztetés hét okának egyikéhez kell kapcsolni.

A megkülönböztetéssel kapcsolatos fogalmak jelentése is megtalálható a honlapon, és az okokat fel is sorolják:

1. szex
2. nemi identitás vagy kifejezése

3. etnikai hovatartozás
4. vallás vagy más meggyőződés
5. fogyatékoság
6. szexuális irányultság
7. kor

A törvény tiltja a megkülönböztetés hat formáját is. Ezek:

közvetlen megkülönböztetés, amikor valaki hátrányos helyzetben van, ha rosszabb bánásmódban részesül, mint bárki más hasonló szituációban. Annak érdekében, hogy diszkriminációnak lehessen tekinteni a hátrányt a megkülönböztetés hét okának egyikéhez kell kapcsolódnia. Ha egy esemény megkülönböztető, akkor mindig az egyéni helyzet függvénye. Íme néhány példa arra, hogy mi lehet a közvetlen megkülönböztetés:

- Ha valaki munkát keres, és megfelel a hirdetés követelményeinek, de nem hívják be interjúra, míg mást, aki azonos vagy hasonló képesítéssel rendelkezik, interjúztatják. A eltérő bánásmódnak olyan hátrányos megkülönböztetéshez kell kapcsolódnia, mint például a személy neme.
- Ha egy ügyfél, aki benzinkútnál akar tankolni, előleget kellett fizetnie, míg egy másik ügyfélnek nem kellett ezt tennie. Az eltérő bánásmódnak a megkülönböztetés egyik alapjához kell kapcsolódnia, mint például a személy etnikai hovatartozása.

rendelkezésre állás hiánya - a fogyatékosággal élőket hátrányos helyzetbe hozza az a tény, hogy ésszerű akadálymentességi intézkedéseket nem hajtottak végre annak érdekében, hogy az adott személy összehasonlítható helyzetbe kerüljön az ilyen fogyatékosággal nem rendelkező emberekkel.

zaklatás és szexuális zaklatás - a megkülönböztetés két formája. A zaklatás olyan cselekedet, amely sérti valaki méltóságát, és a hét megkülönböztetés egyik vagy több tényezőjéhez kapcsolódik. A zaklatás lehet szexuális jellegű, azt szexuális zaklatásnak nevezik.

utasítások a megkülönböztetésről - ha valaki utasítást ad, vagy utasít valamelyik függőségi helyzetben lévő személyt, például munkavállalót, hogy hátrányosan különböztessen meg egy harmadik személyt.

közvetett megkülönböztetés – akkor áll fenn, ha van egy olyan szabály vagy rutin, amely semlegesnek tűnik, de különösen hátrányos helyzetbe hoz valakit 'nem, nemi identitás' vagy annak kifejezése, 'etnikai hovatartozás', 'vallás vagy más meggyőződés', 'fogyatékoság, 'szexuális irányultság' vagy 'életkor' szempontjából. Akkor a szabály megkülönböztető lehet, még akkor is, ha ugyanaz a szabály vonatkozik mindenkire. Ide tartoznak például olyan előírások, amelyek hátrányosan érinthetik a nőket, vagy pl. a vezetői engedélyekre vonatkozó követelmények, amelyek hátrányos helyzetbe hozhatják a fogyatékkal élőket. Ugyanakkor nem közvetett a megkülönböztetés, ha teljesülnek bizonyos kritériumok.” (Diskriminering, 2020)

Nyilvánvaló, hogy Svédországban maximálisan, törvénnyel támogatva segítik elő a nemi egyenlőség meglétét otthon, a közéletben, a munkahelyen, és jóval korábban megtették a támogató, kiegyenlítő intézkedéseiket, amivel gyorsabban haladtak, mint a többi ország.

3.2.4. Gender kérdés a politikában

A 20. században a nők nagy térnyerésének lehettünk tanúi az élet majd minden területén, az oktatásban, a tudományokban és a művészetekben is. Érdekképviselőjük viszont nem állt, és most sem áll ilyen jól. Egy ország demokráciájáról, annak minőségéről sokat elmond az, hogy a nők arányszáma a politikai legfőbb döntéshozó szervezetekben és általában a közéletben milyen. A nők minél nagyobb számú részvétele ezeken a területeken több szempontból is fontos. A tapasztalatok szerint “több női politikkussal kevesebb a korrupció, előnyére változik a politikai vitakultúra, növekszik a kompromisszumkészség és a szolidaritás. Összességében a férfi politikusok empatikusabbá válnak, a nők határozottsága és érdekérvényesítő képessége pedig a parlamenten kívül is megjelenik. (Zalaföldi, 2011)

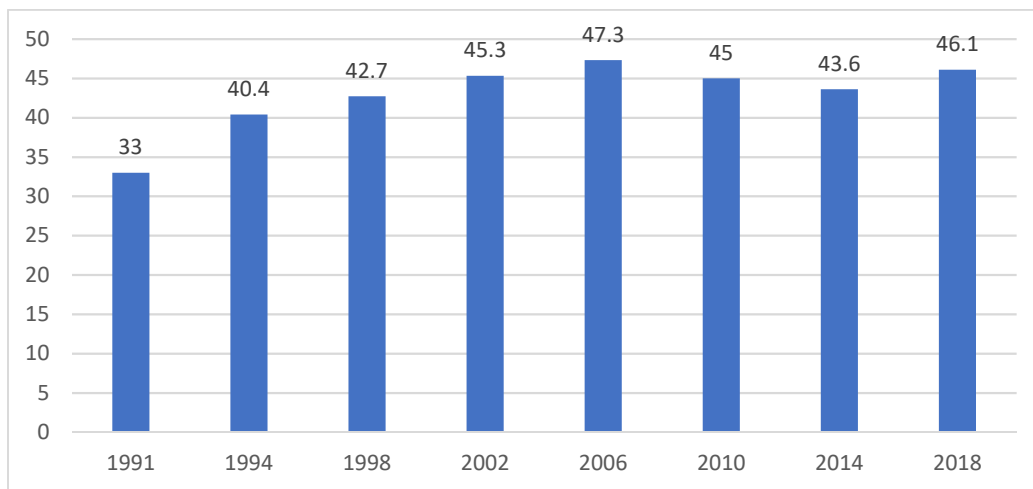
Svédország az északi államok előfutára volt a nemi egyenlőség politikában való megvalósulásában is. A svéd nők politikai szerepvállalása a 19. és a 20. század első évtizedeire tehető. Már 1862-ben szavazati joggal bírtak bizonyos feltételek mellett. Az 1862-es önkormányzati törvény szerint megfelelő korúnak kellett lenniük, nem lehettek házasok és bizonyos jövedelemmel és tulajdonnal kellett rendelkezniük. 1919-től Svédországban szavazati jogot kaptak a nők is. A parlamenti munkában is egyre több nő vett részt. Az első női minisztert, Karin Koch-Lindberg-et 1947-ben nevezték ki. Ezután egyre több nő vett részt a politikában:

- 1970-ben: 15%
- 2002-ben: 45%.

- 2018-ban pedig a Svéd Parlament 46%-a volt nő és a kormánykabinet 50%-a.

5.ábra

A nők részvétele a Svéd Parlamentben 1991 és 2018 között

Forrás: <https://www.statista.com/statistics/1085686/share-of-female-selected-candidates-in-the-parliamentary-elections-in-sweden/>

2014-ben a svéd kormány használta először a 'feminista' kifejezést az egyik politikai intézkedésére. Majd 2019. január 21-től Svédországnak hivatalosan is feminista kormánya van. (Government, 2020.a.)

A Svéd Kormány 2019-ben

Forrás: https://www.government.se/globalassets/government/bilder/socialdepartementet/tidigare-politikomraden-och-politiker/gender-equality/regeringen_2019_temasidan.jpg?preset=masthead

Feminista kormányzat azt jelenti, hogy a kormány változtatni akar az emberek mindennapi életén. Megsokszorozza az erőszak és az elnyomás elleni küzdelmet, valamint megelőzi és

legyőzi mind a nők elleni, mind a becsület elleni erőszakot és az elnyomást. A gyermekeknek és a fiataloknak biztonságos életet kell élniük, az iskolában és otthon is. A kormány a továbbiakban is támogatni fogja a nők részvételét a gazdaság irányításában. A Svédországba érkező nők és férfiak integrációjának jobban kell működnie.

Stefan Löfven svéd miniszterelnök azt vallja, hogy: „Büszkén és erőteljesen folytatjuk mindenki számára a nemek közötti egyenlőségű társadalom felépítését, egy olyan társadalmat, amelyben a nők és a férfiak, a lányok és a fiúk teljes életet élhetnek, és semmi nem tartja őket vissza. Így építhetünk egy erősebb társadalmat és egy biztonságosabb Svédországot.” (Government, 2019)

Nem véletlen, hogy a 22 svéd kormányminiszter közül 12 nő. Határozott előrelépés történt azóta, hogy 1947-ben Karin Kock lett az első nő a kormányban. A jelenlegi parlament képviselőinek közel fele nő.

2019-től a Löfven kormánynak esélyegyenlőségi minisztere is van, egy fiatal hölgy, Asa Lindhagen. Lindhagen szervezett 2019. december 3-4-én egy EU miniszteri találkozót, ahová meghívta a Tanács elnökségét betöltő Finnországot, és más európai országok képviselőit is, akik a jövőben fogják ugyanezt a posztot betölteni az EU-ban.

A kezdeményezés célja az volt, hogy segítse az Európai Uniót a nemek közötti esélyegyenlőség eszközeinek érvényesítésében a gazdasági egyenlőségre összpontosítva, és megvizsgálja, hogy a tagállamok hogyan vihetik végbe ezt a munkát az elnökségeik alatt. A találkozón az EU jövőbeni nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos munkájának számos kulcsfontosságú kérdését vitatták meg: az erre vonatkozó stratégiát, a gazdasági kérdéseket, a pekingi cselekvési platform végrehajtását, valamint a nők elleni erőszak és a becsületbeli erőszak megszüntetésére irányuló munkát és elnyomás kérdését. (Government 2019/12)

A találkozón kilenc EU tagország vett részt valamint a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének (European Institute for Gender Equality) képviselője is.

2020. március 6-án a svéd kormány úgy határozott, hogy bizottságot nevez ki a nemek közötti egyenlőséggel járó, egész életen át tartó jövedelmek biztosítására. Arra utasították őket, hogy terjesszenek elő javaslatokat, amelyek célja a nők és férfiak közötti gazdasági egyenlőség

hosszú távú növelése. A nemek közötti egyenlőség terén mutatkozó különbségek megvannak az állami támogatások elosztásában is. Ez a nők és a férfiak jövedelmének jelentős eltéréséhez vezet. A kormánybizottságot hozott létre a gazdasági egyenlőség kulcsterületeinek megvizsgálására. Végleges jelentését 2021. december 20-ig kell benyújtania.

A bizottságnak négy tagja van:

- Lise Berg elnök (A Svéd Gyerekek Megmentéséért kuratóriumi elnöke és ügyvédje);
- Mahmud Arai – közgazdaságtan professzor, aki kutatásokat végez az idegen születésű emberek svéd társadalomba történő beilleszkedéséről, a nemek közötti bérszakadékról, valamint a foglalkoztatási tisztviselők döntéshozataláról és a fizikai megjelenéshez kapcsolódó sztereotípiákról;
- Sture Nordh - A Svéd Szakmai Munkavállalók Szövetsége és a Svéd Önkormányzati Tisztviselők Szövetsége (jelenleg Vision) volt elnöke. A Foglalkoztatási Minisztérium államtitkára is volt.;
- Nina Akestam Vikner – a gazdaságtudományok doktora, akinek legutóbb megjelent könyve a „Feminista csapda”. (Government, 2020/03)

A bizottság szerint a gazdasági egyenlőséggel kapcsolatos kiegészítő célkitűzést számos tényező miatt nem sikerült elérni. Ide tartozik az a tény, hogy a nők többsége részmunkaidőben dolgozik, alacsonyabb bérért, mint a férfiak, és nagyobb részt vállalnak a pénzzel nem fizetett házimunkában. Ezen felül több nő megy szabadságra a gyerekek - szülői szabadság - és a rosszabb egészség miatt. A munkából származó kevesebb jövedelem alacsonyabb jövőbeli nyugdíjakat eredményez a nők számára. A nemek szerint szegregált munkaerőpiac Svédországban hozzájárul a jövedelmi különbséghez, mivel a nők által dominált foglalkozások gyakran alacsonyabb fizetést biztosítanak, mint a férfiak munkája. Átlagosan a nők tőkebevétele szintén alacsonyabb, mint a férfiaké.

3.3. A női egyenjogúság vizsgálata Svédországban

Svédországban feminista kormány van, ami azt jelent, hogy a kormány elkötelezte magát amellett az elv mellett, miszerint a nőknek és férfiaknak egyforma hatalommal kell rendelkezniük a társadalom és a saját életüket átalakításában. Ennek érdekében a Parlament 6 célt tűzött ki: (Government)

1. A hatalom és a befolyás egyenlő megosztása: a férfiaknak és a nőknek egyforma jogaik és lehetőségeik legyenek, mint aktív polgárok alakítsák a döntéshozatal feltételeit.
2. Gazdasági egyenlőség: a férfiaknak és a nőknek azonos feltételeik legyenek a fizetett munka tekintetében, mely gazdasági függetlenséget biztosít egy életen át.
3. Egyenlő oktatás: nőknek és férfiaknak, lányoknak és fiúknak ugyanolyan lehetőségekkel és feltételekkel kell rendelkezniük a tanulás és személyes fejlődés területén.
4. Egyenlően kell megosztani a fizetetlen házimunkát és a gyerekfelügyeletet.
5. A nőknek és férfiaknak, lányoknak és fiúknak egyenlő feltételeket kell biztosítani a jó egészséghez, és jogot a megfelelő ellátáshoz.
6. A nők elleni erőszakot meg kell állítani: nőknek és férfiaknak, lányoknak és fiúknak egyenlő jogaik és lehetőségeik legyenek a fizikai integritásra.

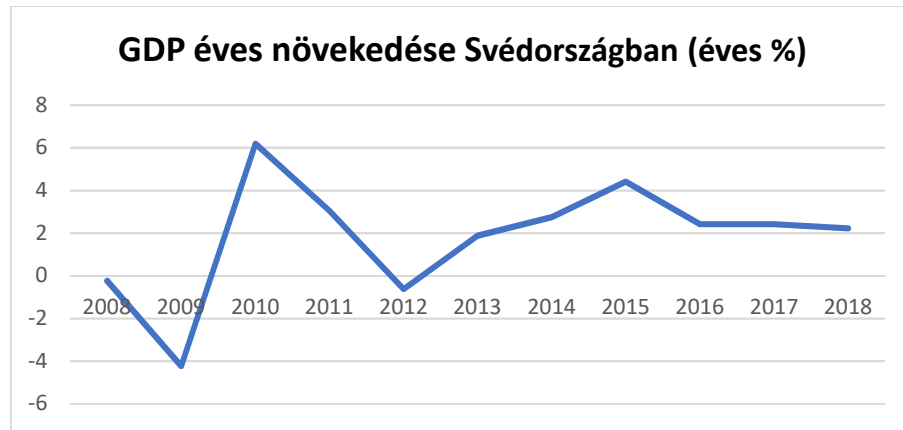
3.3.1. A gazdasági mutatók mentén

A GDP egy ország gazdasági teljesítményének leírására leggyakrabban használt mutatószám, amely az ország határain belül egy adott időszak (általában egy év) alatt előállított új értéket, hozzáadott-értéket mutatja.

A 3. számú ábrán Svédország GDP-jének alakulását látjuk 2008 és 2018 között. A legfrissebb hírek szerint 2020-ban a GDP várhatóan 4 százalékkal esik vissza, a koronavírus hatásainak köszönhetően, ami megegyezik a legutóbbi pénzügyi válság ideje alatti visszaeséssel. (Government 2020, Finance)

Az átfogó fiskális politikai intézkedések, és a csökkenő adóbevételek várhatóan nagy hiányt okoznak majd az államháztartásban. A becslések szerint az államháztartás nettó hitelállománya 2020-ban a GDP -3,8% -ra csökken. A történelmileg alacsony szintű adóssághányaddal azonban Svédország erősebb kezdeti pozícióval rendelkezik, mint sok más ország.

6.ábra

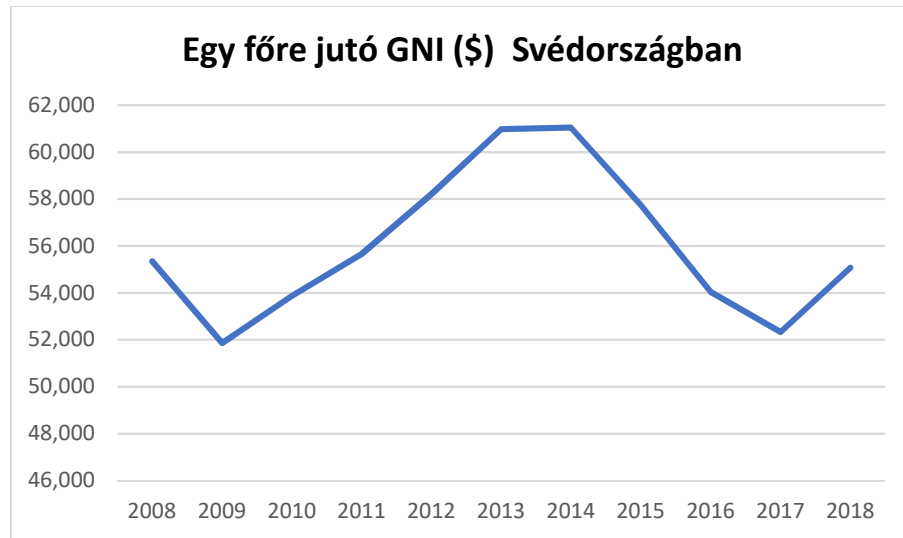
Forrás:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&locations=SE&start=2008&view=chart>

A GNI, a bruttó nemzeti jövedelem, a GDP-ből származtatott mutató, amely az egyes gazdasági szektorok, illetve a külföldről kapott és külföldre fizetett elsődleges jövedelem (munkabér, kamat, földjradék, osztalék) egyenlegének az összege. A nemzeti valutában számított GNI-t általában USA dollárra konvertálják hivatalos árfolyamon a gazdaságok közötti összehasonlításhoz. (Somogyi, et al, 2012)

Az alábbi ábrán látható, hogy Svédország 2018-as GNI mutatója elmarad a 2013-2014 évitől, de az előző évhez, 2017-hez hasonlítva 52,330\$-ról 55,070\$-ra emelkedett. Ez 5.2%-os növekedés.

7.ábra

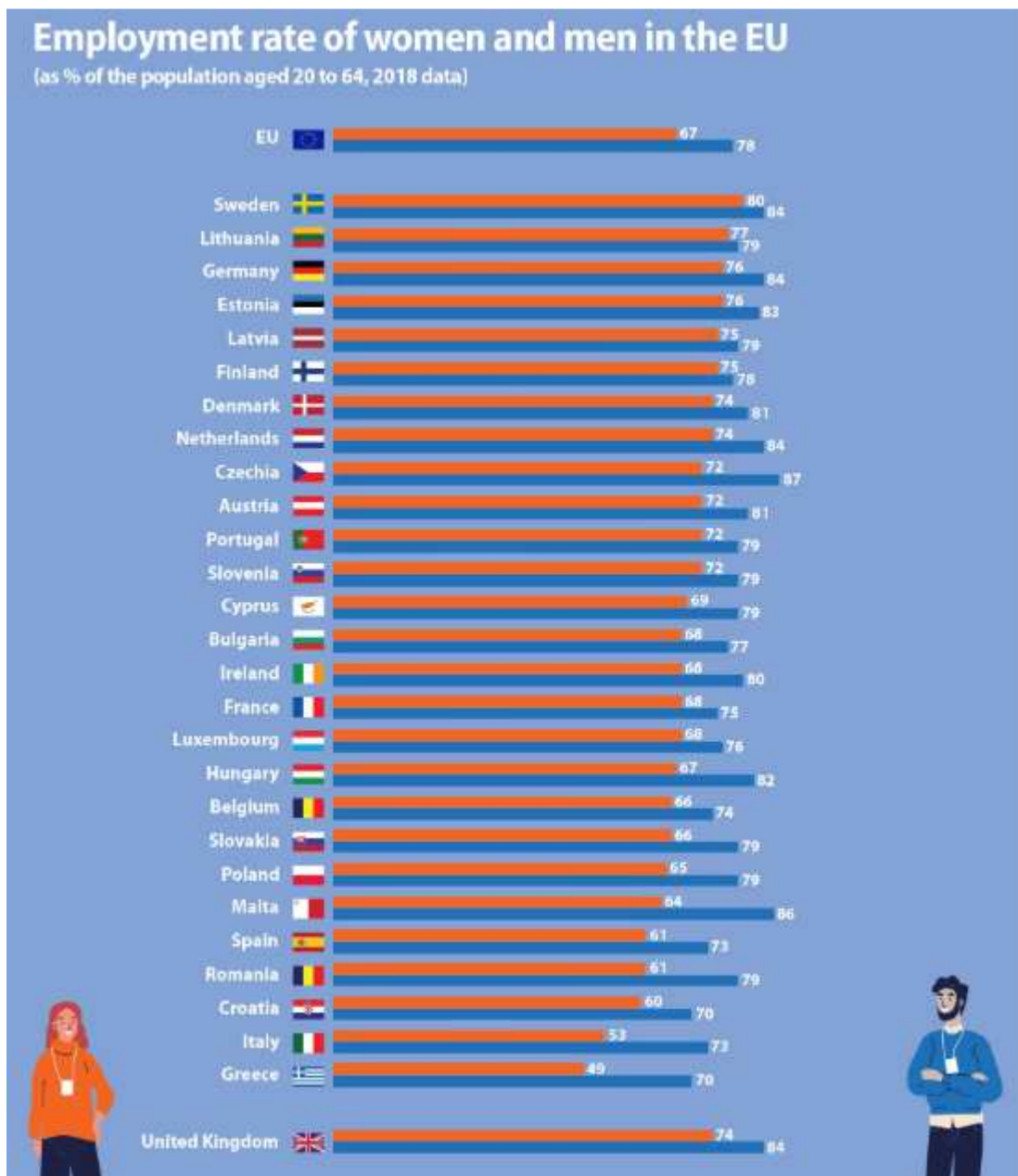
Forrás: <https://www.macrotrends.net/countries/SWE/sweden/gni-per-capita>

A nők szerepének erősítése a gazdaságban, és a nemek közötti különbségek megszüntetése a munka világában is kulcsfontosságú.

Az egyenjogúság kedvezően hat a gazdaságra. A nők részvétele a gazdaságban növeli a termelékenységet, és a jövedelmek egyenlőségét az egyéb pozitív eredmények mellett.

8.ábra

A férfiak és nők foglalkoztatottsági rátája az EU-ban 2018-as adatok alapján

Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200306-1>

Az EU tagállamai közül 2018-ban Svédországban volt a legmagasabb a nők foglalkoztatása (80%), míg Görögországban (49%) és Olaszországban (53%) a legalacsonyabb az arány.

Az összes tagállamban a férfiak foglalkoztatási rátája magasabb volt, mint a nőké. A nemek közötti foglalkoztatási különbség 2008 és 2018 között csökkent.

Svédországban a legmagasabb az EU-ban a foglalkoztatott munkaerő aránya. Bár a svédek nem gyakorolják a keresztény vallás tanításait, ámde a Nordik Protestáns üzleti kultúra - amely hangsúlyozza a kemény munkát, a személyes felelősséget és a pontosságot -, tovább él az emberekből.

A becslések szerint a nemek közötti különbségek költségei a gazdaságban a GDP mintegy 15% -át teszik ki. A tapasztalat sajnos azt mutatja, hogy minél több a gyermek a családban, annál nagyobb a különbség a nők és a férfiak foglalkoztatási rátája között.

2018-ban 189 gazdaság közül 104-ben továbbra is vannak olyan törvények, amelyek megakadályozzák a nőket bizonyos munkák elvégzésben. 59 gazdaságban nincs törvény a munkahelyi szexuális zaklatásról, és 18-ban a férjek törvényesen megakadályozhatják feleségeik munkavállalását. (UN, 2018)

3.3.2. Az oktatásban

A tapasztalatok azt már bebizonyították, hogy a nemek közti egyenlőtlenségek az oktatás és foglalkoztatottság területén gátolják a gazdaság növekedését: ha a nőket kizárják az oktatásból, akkor annak az a következménye, hogy a foglalkoztatás magasabb szintjéből is automatikusan kimaradnak, nem kaphatják meg a szükséges elméleti háttérrel ahhoz, hogy bizonyos munkahelyeket, pozíciókat tökéletesen be tudjanak tölteni.

A nők és a lányok továbbtanulási lehetőségének növelése hozzájárul a biztonságosabb elhelyezkedéshez a gazdaságban. A nők hiába nagyobb arányban rendelkeznek felsőfokú iskolai végzettséggel, mint a férfiak. Mégis az egész életen át tartó továbbképzés és átképzés - különösen a munkahelyeket érintő gyors technológiai és digitális átalakulások követése szempontjából -, alapvető a nők és a lányok jóléte, valamint jövedelemszerzési lehetőségeik, és a munkaerőpiacon való részvétel szempontjából. (UN, 2018)

A diszkrimináció elleni küzdelem az oktatásban is jelen van, mert fontos, hogy a gyerekek megértsék és természetesen legyen nekik, hogy a nemi különbségek, hogy valaki fuúnak vagy

lánynak született nem jelentenek jobb vagy rosszabb lehetőségeket az életben. A férfiak is végezhetnek női munkákat, illetve nincsenek férfi és női munkák sem családon belül, sem az életben. Egy nő is lehet magas beosztású vezető és férfi is vezethet háztartást és végezhet otthoni munkákat. Ezért mindkét nemnek oktatják az egyébként csak lányok által tanult tantárgyakat (mint főzés, hímzés), és a "fiús" tárgyakat (mint a fa- és fémfeldolgozás) mind a lányoknak, mind a fiúknak bene van a kötelező tantárgyak körében.

Az OECD felmérése szerint Svédországban az iskolában a lányok jobban teljesítenek, mint a fiúk. Átlagosan a lányok 74%-a, a fiúk 70%-a végzi el a középiskola felsőbb osztályait az előírt időn belül. A 25 és 34 éves korosztálybeli nők felének, a férfiak egy harmadának van harmadlagos diplomája. A harmadlagos diploma azokat fedi le, akik Svédországban a legmagasabb oktatásban részesülnek. Ez magába foglalja mind a fejlett kutatásokhoz vezető elméleti programokat, mind a magasan képzett szakmákat, pl. orvostudományt és a munkaerőpiacra vezető szakképzési programokat is.

Az oktatásban a nemi szegregáció továbbra is fennáll, még ha elenyészően is. Ami az iskolai végzettséget illeti, a férfiak alulreprezentáltak.

A svéd kormány elimerte, hogy az oktatási rendszer minőségén javítani kell, különösen matematika, olvasás és más tudományok területén. Ennek érdekében 2014-ben nagyobb részt fordítottak a GDP-ből oktatásra, 6.8%-ot, míg az OECD országokban ez a szám átlagosan 5.6 % volt. (Sweden, 2019)

3.3.3. Az egészségügy területén

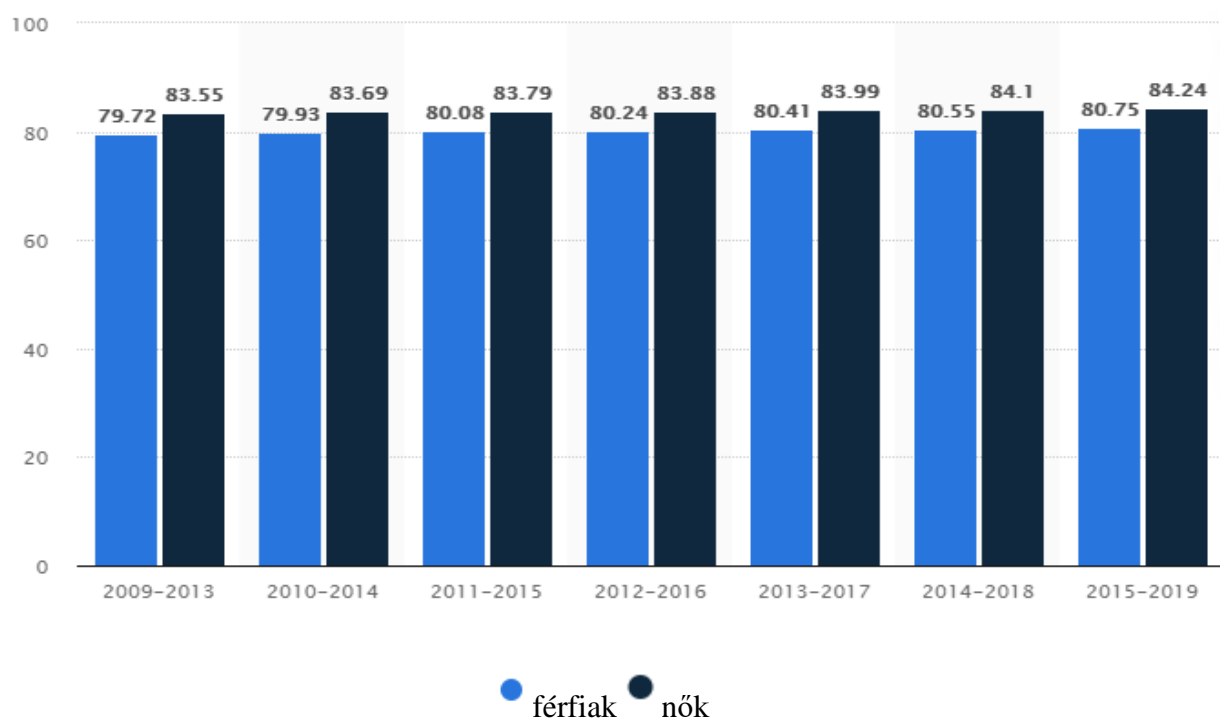
Az egészségügyi ellátás is az egyik olyan alapjog Svédországban, amihez mindenkinek joga van, legyen az férfi, nő, öreg vagy fiatal. A 2019-ben megjelent 'A társadalombiztosítás számokban' svéd kiadvány szerint a 2018-as adatok alapján a társadalombiztosítás által kompenzált napok kétharmadát nők használták fel, és több nő van, aki rokkantsági nyugdíjat kap, mint férfi.

A nemek közötti foglalkoztatottsági egyenlőséget a svéd állam az egészségügyben is próbálja érvényesíteni, de meglehetősen nagy különbségek vannak a férfiak és nők egészségi állapotában. Mivel még mindig fennáll a nemek közti különbség a munkavállalásban vagy a

háztartási munka megosztásában, ez különbözőképpen hat a férfiak és a nők egészségi állapotára. A 2019-es kimutatás szerint a 2018-ban kifizetett összesen 32,5 milliárd SEK betegellátásból, 63 százalékot a nőkre, 37 százalékot a férfiakra költöttek. Az átlagos napi összeg a férfiak esetében 6 százalékkal magasabb, mint a nőké, a jövedelmi különbségek miatt. Az átlagos betegség-ellátási napok száma általában növekszik az életkorral mindkét nem esetében. Ennek egyik oka az idősebb emberek könnyebben megbetegedhetnek, és hosszabb ideig tart a gyógyulásuk. A másik ok lehet, hogy azok az emberek, akik hosszabb ideig dolgoztak, nagyobb egészségügyi rizikónak vannak kitéve a megterhelés miatt. (Social, 2019)

9.ábra

A születéskori várható élettartam Svédországban 2009 és 2019 között nemek szerint

Forrás: <https://www.statista.com/statistics/523689/sweden-average-life-expectancy-at-birth-by-gender/>

A 9. számú ábra szerint a születéskori várható élettartam Svédországban 2009 és 2019 között mindkét nemnél emelkedő (a nők esetében 83.55-ről 84.24-re, a férfiaknál 79.72-ről 80.75-re emelkedett), mindenesetben a nők várható élettartama a magasabb, ami betudható a kimagasló egészségügyi ellátásnak is.

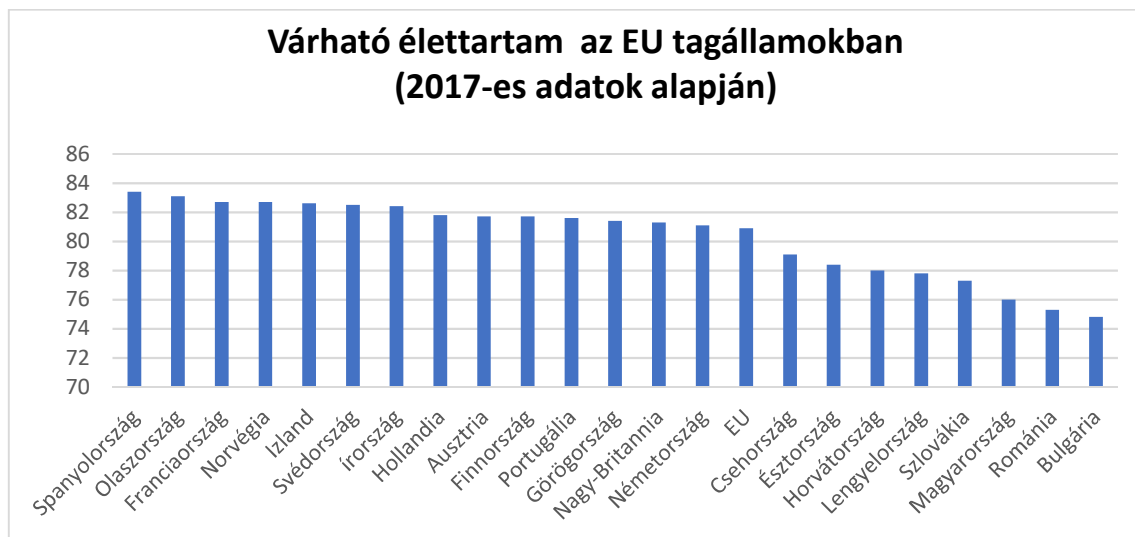
Svédország az EU-ban az egészségügyre fordított költségek sorában a harmadik helyen áll. 2017-ben a GDP 11 százalékát költötte az egészségügyre, míg ugyanez az EU-ban 9.8 százalék volt. Az egy főre eső egészségügyi költség 3872 EUR (ez is a harmadik legmagasabb), az EU-ban ugyanez 2884 EUR. A költségek 84 százaléka államilag finanszírozott, ugyanez az EU-ban 79 százalék. (OECD iLibrary/1, 2019)

Körülbelül 15 százalékot (a maradék költséget), a háztartások saját maguk fizetik. Az önkéntes egészségügyi biztosítások számláiról általában az összes költség 1 százalékát fizetik. Bár ez folyamatosan és gyorsan nő, mert az önkéntes egészségpénztárakba befektetett pénzekhez gyorsabban hozzá lehet férni - pl. gondozásra felhasználni -, mint az államilag finanszírozotthoz.

Svédország egészségügyi rendszere univerzális lefedettséget biztosít. 21 megyének az országban saját felelőssége az egészségügy finanszírozása, ilyen jellegű szolgáltatások beszerzése és nyújtása. A kormányzat feladata a szabályozás és a felügyelet.

Az egészségügyi szolgáltatások minőségét is jellemzi, hogy Svédországban a várható élettartam a legmagasabbak között van az EU tagállamokban, 82,5 év, az EU átlag 80,9 év 2017-es adatok alapján. (OECD iLibrary/4, 2019)

10.ábra

Forrás: https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/sweden-country-health-profile-2019_2dcb7ca6-en#page10

A 65 év felettek száma folyamatosan nő. 2017-ben a lakosság 20%-a volt 65 éves vagy annál idősebb. 1980-ban a lakosság 16%-a volt 65 éves vagy idősebb és 2050-re úgy néz ki minden 4 emberből 1 lesz 65 éves vagy annál idősebb, tehát a lakosság 25%-a fogja ezt a korosztályt jelenteni. A 2017-es adatok szerint a 65 évesek még körülbelül 20 évet élhetnek egészségben, ami a szociális kiadásokra nézve megterhelő lesz. (European, 2019)

Megoldás lehet, hogy ha ténylegesen egyre jobb az 65 éves korosztály egészsége, akkor megemelik a nyugdíjbavonulás minimum korhatárát. Ahogy azt a 'Jóléti modell kritikái' részben említettem, a kormány már előre vetítette, hogy 2023-ra 69 évre tervezi emelni a nyugdíjba vonulási minimum korhatárt.

3.3.4. A nők a munkaerőpiacon (OECD)

A nőkre nagy szükség van a munkaerőpiacon is és a vállalkozók között is. Nem engedheti meg magának Svédország, hogy akár a nők, akár a férfiak nagy számban, részben vagy teljesen távol maradjanak a munkától. Ez óriási pazarlás lenne. Napjainkban ez mindinkább igaz, mikor egyre kevesebb az aktív munkaerő, mivel a társadalom öregedő. Több embernek kell többet dolgoznia, hogy ugyanazt a szintet tartani tudják.

A nőknek a svéd jogszabályok szerint joguk van bármely területen munkát vállalni, a fegyveres erők egyetlen szektora sincs elzárva előlük. A bérezésükben az egyenlőség még nem teljes, de így is látványos a változás: azonos munkakörben szakmától függően 2007-ben 1-8 százalékkal kevesebbet kaptak, mint a férfiak.

Egyre többen veszik igénybe a svéd munkavállalók – nem csak a nők közül -, a 6 órás részmunkaidős foglalkoztatottságot, így egyre több cég állt át a 6 órás munkanapokra. A nagy irodaházak késő délutánra kiürülnek. Ezek az intézkedések egyértelműen hozzájárulnak, hogy az embereknek a munka mellett magánéletükre, saját ügyeik intézésére, családjukra és a sportra is elég idő maradjon.

Svédország 72%-on elérte az egyik legmagasabb női foglalkoztatási arányt az OECD országok körében. Az OECD-ben az átlag női foglalkoztatottsági ráta 60%. (OECD 2012)

Svédországban a nők 18%-a vállalja az anyaság miatt a részmunkaidős foglalkoztatottságot, míg a férfiak mindössze 10%-a választja a munkavégzés ilyen formáját. A fiatal, gyereket nevelő svéd párok egyharmadánál csak az egyik szülő dolgozik teljes munkaidőben.

Az egyik szülő részmunkaidős foglalkoztatottsága természetes kellene legyen, mert akkor az azt feltételeznék, hogy az anyákat az állam megfelelő juttatásban részesíti, amíg otthon maradnak a gyerekekkel. Az anyaság néhány kisgyerekes családnál nem elszegényedéshez vezetne azért, mert az egyik szülő - többnyire az anya - , kiesik a pénzkeresésből. Az északi országokban ezt időben felismerték és kiküszöbölték, így hozzájárulva ahhoz, hogy a gyerekszületési arány ne csökkenjen, a nők igenis akarjanak és merjenek gyereket, gyerekeket vállalni.

2020-ban a koronavírus miatt kialakult gazdasági helyzetnek köszönhetően, a foglalkoztatási ráta Svédországban várhatóan 67% alá esik, szemben a 2019-es 68,3%-kal. A munkanélküliség 9 százalékra emelkedhet. A felépülés hosszú évekig eltarthat majd. (Government 2020, Finance)

3.3.5. A nők munkanélkülisége

A munkanélküliségi ráta megmutatja a munkanélküliek számát a munkaerő százalékában. A munkanélküliek azok, akik bejelentés tesznek arról, hogy munkanélküliek, munkavállalásra készen állnak, és az elmúlt négy hétben aktív lépéseket tettek azért, hogy munkát találjanak.

Az EU-ban 2016-ban a munkanélküliségi ráta a nők körében 8,7%, a férfiakéban 8,4% volt. A nők munkanélküliségi rátája tizennégy tagállamban magasabb volt, mint a férfiaké, tizenhárom országban a férfiaké volt magasabb. (Eurostat, 2016)

Ha az EU-ban vizsgáljuk a nemek közötti megoszlásban a munkanélküliséget 2009 és 2019 között, jól látszódik, hogy a ráta 2013-óta folyamatosan, 8 %-ról a 2018-as 6,3%-ra csökkent. Viszont 2019-ben megint nőtt.

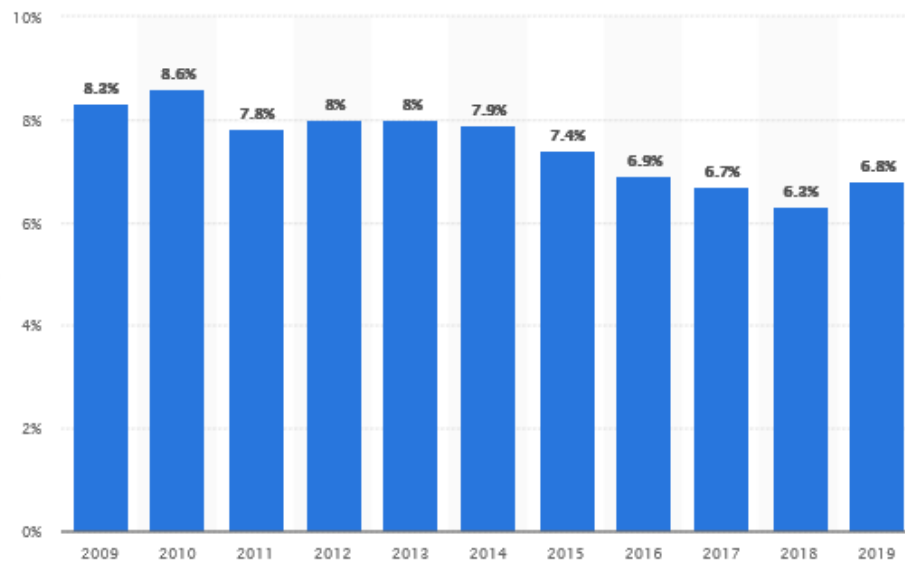
A svéd jóléti rendszer hatása a munkakínálatra kettős:

- a munkakínálat bővítésére ösztönöz,
- a kiterjedt juttatások miatt a rendszer ellenőszönző hatásai erősek.

A következő két ábra a munkanélküliség alakulását mutatja 2009 és 2019 között Svédországban.

11.ábra

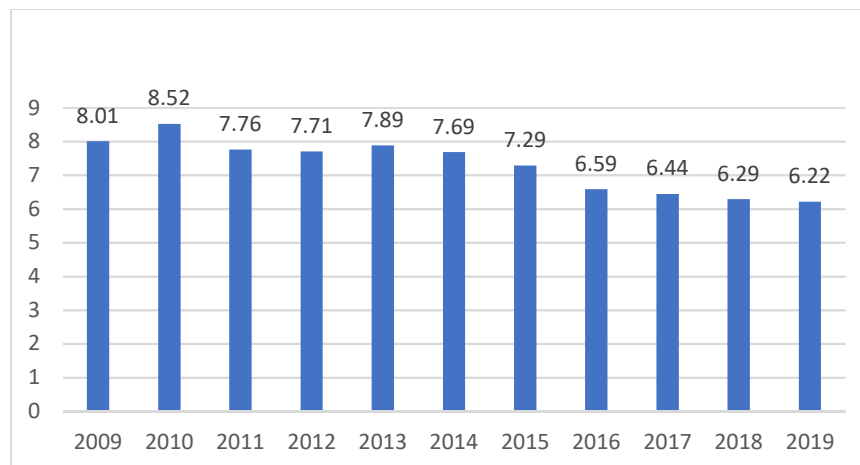
**A svéd munkanélküliség ráta alakulása 2009 és 2019 között
(férfiak és nők körében)**

Forrás: <https://www.statista.com/statistics/527288/sweden-unemployment-rate/>

12.ábra

A nők munkanélkülisége Svédországban 2009 és 2019 között

Forrás: https://www.theglobaleconomy.com/Sweden/Female_unemployment/

Svédországban a népesség körülbelül 5 millió lakos dolgozik aktívan, a másik fele nyugdíjas, diák, beteg vagy állami támogatásból él. A svéd munkanélküliségi ráta 2009 és 2019 közötti

számaikat vizsgálva, láthatjuk, hogy 2010-re volt egy erőteljes növekedés, majd 2013-tól, ha lassan is, de csökkenő tendenciát mutat. A 2008-as pénzügyi válság a 2010-es munkanélküliségi rátára is hatással lehetett.

3.3.6. A svéd munkanélküli ellátás

Svédországban nincs mindenre érvényes minimálbér. A svéd munkanélküli támogatás számítása meglehetősen komplex, több tényezős, valamint változhat az idők során, ezért az alábbi adatok csak tájékoztató jellegűek. Két részből áll: az alap és a kiegészítő jövedelemtől függő segélyből.

A munkanélküli segély folyósításának feltétele, hogy az igénylő

- 12 hónapja egy munkanélküli biztosító pénztár tagja legyen
- A munkanélküliséget megelőző közvetlen 12 hónapban legalább hathavi, havonta legalább 80 órás munkaviszonnyal kell rendelkezzen vagy egy egybefüggő hat naptári hónap alatt legalább 480 óra kereső tevékenységet kellett folytatnia, a hónapok mindegyikében legalább 5 órát.

„2002. július 1. óta a biztosítás alapösszegét napi 320 SEK (37 EUR) összegben állapítják meg, amelyet a részmunkaidőben dolgozó személyek esetében arányosan csökkentenek. A jövedelemalapú járadékot az első 200 napban a munkanélküliség előtt szerzett jövedelem 80%-ának, azt követően 70%-ának megfelelő összegben folyósítják. A járadék legmagasabb összege 680 SEK (78 EUR), melyből nyugdíjat, a táppénzt stb. Levonják és heti öt napra folyósítják. A járadékot legfeljebb 300 napig adják (járadékfolyósítási időszak). A 18 évesnél fiatalabb gyermeket nevelő igénylők a 300 nap elteltével további 150 napi ellátásra jogosultak”⁷.

⁷ Az Ön szociális biztonsági jogai Svédországban, Európai Unió 2012
https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Sweden_hu.pdf

3.4. Az esélyegyenlőség és a termékenységi ráta kapcsolata

3.4.1. Az esélyegyenlőség támogatása

Svédország - mint a világ összes olyan országa, ahol a társadalom előregedő -, központi intézkedésekkel próbálja a nőket ösztönözni a nagyobb számú gyerekvállalásra. Ez természetesen szoros összefüggésben van azzal is, hogy az adott társadalomban a nőknek milyen szerepe van, hogyan tudnak visszatérni a munkaerőpiacra. Támogatja-e az állam a bölcsődei- és óvodai férőhelyek meglétét, van-e elég hely a gyerekek biztonságos elhelyezésére, ha a nő visszatér a munkaerőpiacra, vagy pl. támogatják-e a részmunkaidős foglalkoztatottságot. Ezeket minden család mérlegeli mielőtt döntenek a nő munkába való visszaállásáról. Svédország helyzete abból a szempontból is más, mint a többi országé, mert a svéd szülők mindketten 180-180 nap szülői szabadságot kapnak a törvény szerint, nem tekintve azt, hogy az anya maga szüli meg vagy adoptálás során kerül a családhoz a gyermek. Ezen túl a kisgyermekes szülőknél biztosítják még a csökkentett munkaidőt a svéd családok számára, amit magas színvonalú gyermekgondozás és kiterjedt óvodai ellátás támogat alacsony áron (átlagban a gyermekgondozás díja az OECD-országokban a legalacsonyabb). Ezek az intézkedések sokba kerülnek az államnak: a szülői szabadságra fordított állami kiadások a GDP 0,8% -át, a napközis gondozás pedig a GDP 2% -át teszi ki. (OECD, b.)

A svéd szülőknél nyújtott átfogó támogatás, amely megpróbálja összeegyeztetni a nők munka és a családi kötelezettség vállalását, lenyűgöző eredményhez vezetett:

- a svéd nők 73% -a dolgozik, csak 3 százalékponttal alacsonyabb, mint a férfiak foglalkoztatási szintje.
- a gyermekes háztartások 97% -ában dolgozik valaki
- a gyermekes anyák több mint 70% -a és az egyedülálló anyák 80% -a rendelkezik munkával.

Ezeket az eredményeket elősegíti az a tény, hogy a kétéves gyerekek 85% -a hivatalos gyermekgondozásban vesz részt, és sok svéd anya csökkentett munkaidőben dolgozik.

A közszolgálati alkalmazottak foglalkoztatásában (egészségügy, oktatás, gyermekgondozás) erős nemek közötti szegregáció figyelhető meg, a nők, a szülést követő hosszú szabadság és

csökkentett munkaidőt, és a hosszú szabadság nem segíti a nők karrierjét. Ennek eredményeként a fizetési különbségek továbbra is jelentősek, és nem szűkülnek. (OECD, b.)

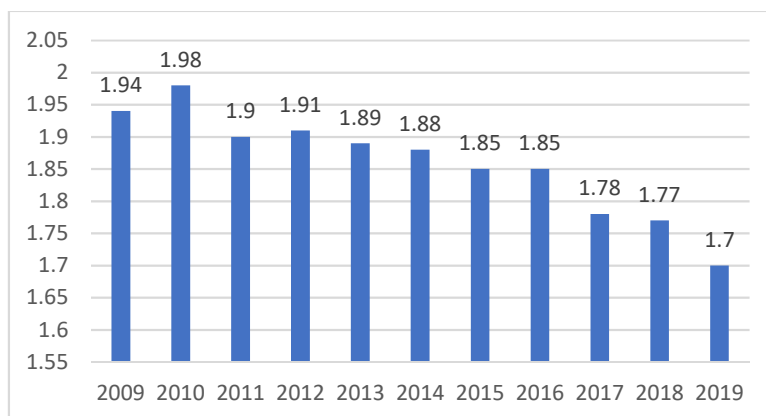
3.4.2. Az egyenjogúság és a termékenységi ráta kapcsolata

Az esélyegyenlőség javulásával egyenes arányban kellene a termékenységi rátának emelkednie, hiszen ha az anya biztosítva látja gyermeke jövőjét, feltételezhetően szívesebben szül. Ez azonban nem ilyen egyszerű, több tényező is befolyásolja ezt (karrier építés, válás....).

Az egy nőre jutó szülések számában erős hullámváz látható Svédország esetében. Olof Palme idejében, 1965-ben volt a legmagasabb – 5.039 szülés/nő (World, 2017)

13. ábra

A termékenységi ráta változása Svédországban 2009 és 2019 között

Forrás: <https://www.statista.com/statistics/525511/sweden-fertility-rate/>

A 13 számú svéd termékenységi ábrát elemezve megállapítható, hogy az elmúlt 10 év viszonylatában Svédországban 2010-ben volt a legmagasabb a termékenységi ráta és meglepő, hogy 2019-ben volt a legalacsonyabb. Sokan, sokféleképpen próbálták megmagyarázni az okokat (hiszen Svédországban támogatják a kisgyerekes családokat).

A Forbes Magazin 2019. augusztusában megjelent kiadványában egy egész cikket szentelt a témának, melyben azt írja a szerző, hogy azokban az országokban, amelyek tradicionális kultúrával rendelkeznek, és nem férnek hozzá a modern fogamzásgátláshoz, magas a termékenységi ráta. Ott, ahol a nők karriert akarnak építeni, de nincs meg a megfelelő szociális

jóléti támogatási struktúra (szülői szabadság, támogatott napközi, stb...) a termékenységi arány jóval a pótlás alatt van.

Gunnar Andersson a demográfia professzora és a stockholmi egyetemi demográfiai egység (SUDA) vezetője is kutatta a miért-re a választ. Szerinte mivel a családpolitikában érdemi változás nem történt 2009 és 2019 között, Andersson szerint az egyik lehetséges magyarázat az lehet, hogy az emberek továbbra is bizonytalanok tekintik a jövőt. Érti alatta az éghajlati veszélyeket, a gazdasági visszaesést, a gazdaság és a munkaerőpiac helyzetének romlását. (Population)

Vannak az olyan országok, mint Svédország, ahol erősen támogatott a gyerekvállalás, a mindig elérhető nappali gyerekelügyelettel, nagyvonalú szülői szabadsággal, amelyet mindkét szülő igénybe vehet, ott eléri a pótlási szintű termékenységi mutatót. (Forbes, 2019)

4. PÉLDÁK, VÉLEMÉNYEK, ÉRDEKESSEGEK A SVÉD EGYENJOGÚSÁGGAL KAPCSOLATOSAN

4.1. Példák

4.1.1. Három inspiráló svéd nő (Culture)

Bemutatok 3 sikeres svéd nőt, egyikük a politikában, másik kettő pedig az üzleti életben ért el említésre méltó sikert. Két hölgy teljes családban él, ez sem akadályozta őket karrierjük felépítésében.

Margot Wallström

A svéd politikai élet egyik kiemelkedő alakja, Margot Wallström, aki különböző szerepeket töltött már be a svéd politikában:

1982 és 1999 között Varmland történelmi tartományának parlamenti képviselője

1988-1991 között a fogyasztói ügyek felelős minisztere

1999-2004 a kormány Környezetvédelmi Biztosa

2004 - 2010 az Európai Bizottság Alelnöke

2010 - 2012 között az ENSZ képviselője

2014- svéd kormány 13. miniszterelnök-helyettese, Külügyminisztere és az Északi Együttműködés Minisztere.

Neki, mint a svéd feminista mozgalom vezetőjének köszönhető, hogy a svédek csatlakoztak a „ME TOO” globális mozgalomhoz, mely 2017. októberében indult kampány az Amerikai Egyesült Államokból. A mozgalom azokat az embereket, főként nőket képviseli, akik a szexuális zaklatásukról és támadásukról világméretű vitát indítottak el, hogy felhívja a figyelmet a nők szexuális zaklatására és a megtorlás elmaradására. A hölgy igen figyelemre méltó politikai karriert futott be úgy, hogy 1984 óta férje és 2 gyermeke van.

Wallström szerint a svéd feminista külpolitika úgy jelenik meg, hogy Svédország a nemek közti egyenlőséget és az emberi jogokat állítja a svéd nemzetközi célok központjába.

Wallström célja, hogy a svéd kormány a kétoldalú, a többoldalú és kommunikatív eszközeinek együttes erejét ugyanazon célok mögé sorakoztassa, amelyek külpolitikájuk úgynevezett „3 R”-jei:

1. Respect for human rights, rule of law and gender equality - emberi jogokat, a jogállamiságot és a nemek közötti egyenlőséget tiszteletben kell tartani.
2. Women must be represented at all level of society – a nőket társadalom minden szintjén képviselni kell.
3. Resources must be distributed evenly – az erőforrásokat egyenletesen kell elosztani.
(German, 2016)

5 év külügyminiszteri munka után 2019 ősszel Margot Wallström lemondott miniszteri posztjáról azzal az indokkal, hogy több időt szeretne unokáival tölteni.

Azita Shariati

Az egyik legnagyobb hatalommal bíró üzletasszony a mai Svédországban.

Iránban született, majd Göteborgban tett baráti látogatás során elhatározta, hogy marad, megtanul svédül, és képezi magát a svéd oktatásban. Harminc évvel később a Sodexo Sweden ügyvezető igazgatója lett, valamint a nemek közötti egyenlőség és a multikulturális politika erőteljes támogatója. Férje és egy gyermeke van. 2016-ban elnyerte az év igazgatója címet.

Cristina Stenbeck

Svédország legismertebb üzletasszonyai között emlegetik. Több híres médiavállalat elnöke, mint pl az MTC vagy a Metro. Még nincs 40 éves, de a világban legnagyobb hatalommal bíró nők között tartják számon. Cristina a Zalandó nevű, Európa legnagyobb online divatkereskedelmi cégének felügyelőbiztsági tagja. A Zalandó, a berlini központú cég, felismerte a nemek közötti sokszínűség fontosságát a menedzsmentben, és kijelölte a célt, mi szerint 2023-végére a felsővezetői munkahelyek legalább 40%-át nők lássák el a cégnél. (Reuters, 2019)

4.2. Vélemények

4.2.1. Két nő (betelepült és svéd állampolgár) véleménye a svéd nemi egyenlőségről

Két hozzám közelálló személy segítségét kértem online kérdőív kitöltésével dolgozati témámmal kapcsolatban.

A Magyarországról 2017-ben Svédországba betelepült család (2 felnőtt 2 tinikoru gyerek) előzetesen – az egészségügyben - megpályázott munkára érkezett. 2018-ban beszélgettem a hölgygel először, és elmesélte, hogy letelepedésüket az állam támogatta: nem éreztek diszkriminációt a hatóságok szempontjából sem, hiszen ingyenes lakhatási lehetőséggel, ingyenes nyelvtanulással és a gyerekek ingyenes iskoláztatásával támogatták őket. Az ismerősöm az első időben 10 hónap nyelvtanulás után tudta elkezdni a munkát a kórházban. Nem teljes munkaidőben dolgozik (80%-os), de ez teljesen bevett szokás itt.

Tájékoztatása szerint semmilyen megkülönböztetést nem tapasztalt a munkahelyén azért, mert ő nem svéd és mert nő. Ugyanúgy igényt tartottak véleményére, mint a férfiakéra. Úgy érezte, hogy teljesen egyenjogúan bánnak vele. Ugyanazért a munkáért ugyanazt a bért kapta és ugyanolyan bánásmódban részesült, mint férfi kollégái. Furcsállotta az udvariassági szabályok hiányát, de a helybeliek elmagyarázták, hogy náluk ez is az egyenjogúság jele. Meglepődve tapasztalta, hogy sok olyan fizikai munkát is végeznek nők, amit nálunk nem. Fordítva is igaz, férfiak is dolgoznak az elnőiesedett szakmákban (pl. óvodapedagógus...) A családi pótlékot letelepedésük után 1 évvel kapták meg, igaz akkor visszamenőlegesen. Központilag megfelelően kapják, felét az anya, felét az apa. Jól érezi magát az országban, megtalálta helyét nőként, anyaként is.

Most 2020-ban közel 3 év svéd tapasztalat után még mindig azt mondja, hogy semmiféle megkülönböztetés nem érte, és nem éri sem őt, sem a férjét, sem a gyerekeket. Ő ugyanúgy tud haladni a ranglétrán elvégzett munkája alapján, mint bármelyik férfi kollégája. Sem azt nem érzékeltetik vele, hogy nem született svéd, sem azt, hogy nő. Ők is igénybe tudják venni a teljesen ingyenes iskolai képzéseket gyerekeiknek. Mindent az államtól kapnak, a könyveket, füzeteket, mappákat, tollakat, laptopot használatra, és az ebédet. Az iskolán kívüli szervezett programok is ingyenesek. A családoknak csak a testnevelés felszerelésről kell gondokodniuk.

A másik hölgy, akivel Svédországban a helyzetéről beszélgettem, HR managerként dolgozott multinacionális cégnél, és ugyanebben a pozícióban dolgozik most egy svéd tulajdonú cégnél. Az ő véleménye az, hogy igenis még mindig jobban kell dolgoznia, és többet kell egy nőnek tennie azért, hogy elismerjék képességeit az életben, mint egy férfinak. Pozitívként értékelte, hogy a szülési szabadság az apák számára is adott és azt is, hogy ő sosem érzékelt, hogy bárhol is negatív megkülönböztetés érte volna azért, mert kisgyerekei vannak – 2 fia van, mindenütt természetesen kezelik, arról nem is beszélve, hogy a cégek is támogatják a részmunkaidős foglalkoztatottságot, nem nehezítve ezzel az anyák visszatérését a munkaerőpiacra.

A svéd hölgy véleménye az, hogy az állam támogatja a kisgyerekes nőket, de nem feltétlenül azért, hogy több gyerek szülessen, hanem mindenki úgy értékeli a támogatásokat, hogy azért jár az államtól, mert gyereke van. Úgy vélik, hogy az állam úgy tud hozzájárulni a

felnevelésükhöz, hogy bizonyos gyerekneveléssel kapcsolatos tevékenységeket támogatókat vagy ingyenesé tesz.

Ha összehasonlítom a svéd állampolgár véleményét, válaszait a betelepült magyar nőével (a nemek közti egyenlőségről) érdekes különbséget látok. A svéd állampolgárnak nem annyira pozitív a véleménye, mint a magyar ismerősömnek.

Ennek oka lehet:

- nincs összehasonlítási alapja más országok helyzetével
- megszokta és természetesnek veszi a svéd jóléti helyzetet, mert szerinte az államnak kötelessége, hogy segítsen ahol tud a családoknak, ezért is fizetik az adót.

4.3. Érdekességek

- A svéd királyi családot is érintik az egyenjogúsággal kapcsolatos intézkedések. 1980-ban a parlament visszamenőlegesen is megváltoztatta a törvényt, és ennek következtében a trónöröklés független az elsőszülött gyermek nemétől, így a korona jelenlegi várományosa egy nő, Viktória hercegnő, aki Svédország következő királynője lesz.
- A királyi díszszázad összetétele sem az általunk megszokott, mert vannak benne férfiak, nők, mindenféle nemzetiségű, magasságú és testalkatú katonák, megadva mindenkinek az esélyt, hogy ide bekerülhessen.
- Még egy érdekesség Svédországgal kapcsolatban, hogy 2012-ben a nemi diszkrimináció hatására a svéd nyelvben megjelent a semleges egyes szám harmadik személy. Ezt természetesen tekinthetjük a svéd nyelv fejlődésének is, de mind társadalmi mind politikai szempontból előnyei lehetnek ennek a új szemléletnek. Támogatói szerint kedvez azoknak, akik nem szeretnék meghatározni nemi hovatartozásukat vagy előnyös lehet a politikában, ahol a politikus neme bizonyos szempontból elhanyagolható. 2017-ben, három évtized után a svéd lutheránus egyház (Svenska Kyrkan), frissítette egyházi szabályzatát. Mostantól Istent nem javallott Úrnak szólítani, a férfijelleget erősítő személyes névmást a semleges nemmel cserélik fel, és eleget tesznek így a gendersemlegesség követelményének. Ennél a változtatásnál nem

lehet figyelmen kívül hagyni, hogy 2013 óta női püspök áll a svéd egyház élén, aki a döntést egy eléggé lecsupaszított teológiai érveléssel védte meg, szerinte mivel Isten nem emberi lény, nemének kategóriája kívül esik az emberekre használatos férfi-nő meghatározásokon.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Összefoglalva az eddigieket, láthatjuk hogy Svédországnak nagyon fontos a férfiak és nők közötti egyenjogúság és egyenlőség megteremtése. A 2019-es adatok alapján a Gender Equality Index európai rangsorában az ország az első helyen áll 83.6 ponttal (lásd 4. diagram). Az EU minden évben pontozza tagországaiban, hogy milyen messze vannak a nemek közötti egyenlőség elérésétől. Az Index 1-100 közötti skálát használ, ahol 1 a teljes egyenlőtlenység, 100 pedig a teljes egyenlőség.

Kutatómunkám közben bebizonyosodott számomra, hogy a nők egyenjogúságának biztosítása a gazdasági fejlődést is elősegíti. Így van ez a svéd társadalomban is. Nem minden gazdag állam biztosítja a nők egyenjogúságát (például arab országok), tehát nem a gazdasági helyzet az alapvető szempont. A téma elején megfogalmazott feltételezéseimre megnyugtató válaszokat kaptam:

- Igen, jó ma nőnek lenni Svédországban, mert minden támogatást megkapnak a családok, és a női egyenjogúságot is biztosítják, törvényileg is. Betartásában is következetesek.
- A nemek közötti egyenlőségre törekvés segíti a gazdaság növekedését.

A gyerekeket is ebben a felfogásban nevelik, tehát a jövő svéd társadalmának az már természetes lesz, hogy bőrszín, származás, férfi és női mivolttól függetlenül mindenkinek ugyanaz az anyagi és erkölcsi elismerés jár az elvégzett munkáért. A diszkriminatív megkülönböztetés nem megengedett, illetve a nők elleni zaklatást is elítélik. A jövő lányai Svédországban biztosak lehetnek benne, hogy megítélésük és a munkahelyen betöltött pozíciójuk nem attól függ majd, hogy van-e családjuk és kisgyermekük.

Svédország a feminizmus talán legnyilvánvalóbb győzelmét aratta, de felsővezetői vagy vezetői szinten még mindig nagy a nők lemaradása a férfiakhoz képest. Ez a szám, ha nagyon

lassan is, de emelkedik. Egy 2011-es felmérés szerint kb. 27 évet kell várunk, míg Svédországban a magánszférában a női igazgatósági tagok aránya eléri az 50%-ot és kb. 52 évet, amíg a nők vezetői pozícióban elérik az 50 %-os arányt. (QZ, 2012)

Felmerül a kérdés, hogy ha az állam el tudta érni a 45-46%-os arányt a parlamentben, akkor a magánszférában ez miért nem valósul meg.

Az OECD 2019. márciusában megjelent Svédországról szóló gazdasági felmérésének összefoglalója is kiemeli a nemek egyenjogúságának fontosságát.

Az összefoglaló szerint a növekvő foglalkoztatás hozzájárult a jólét javításához és a szegénység csökkentéséhez. Azonban a tőkejövedelem erőteljes növekedése az egyenlőtlenségeket fokozta az elmúlt években. A GDP az elmúlt öt évben átlagosan közel 3% -kal bővült.(OECD, 2019.a.)

A fellendülés széles körű volt, a fogyasztás, a beruházás és export erőteljes. A munkanélküliség visszaesett. Folyamatosan növekedett a foglalkoztatás és a munkanélküliségi ráta csökkent.

A gazdasági növekedés mérséklődik, a növekedés lassulni fog, mivel a gazdaság már most szinte teljes kapacitással működik. Az export várhatóan mindaddig stabil marad, amíg a globális gazdaság tovább bővül.

A globális bizonytalanság a svéd gazdaságot is nagyon kiszámíthatatlanná teszi. Hatással lesz fejlődésére a globális kereskedelmi feszültségek fokozódása, rendezetlen Brexit, a stressz az európai államkötvénypiacokon, valamint a belföldi események, például a lakáspiac súlyos visszaesése. (OECD, 2019.a.)

A munkaerőpiacon nagy jelentősége van az egyenlőségnek, mivel megléte hozzájárul a gazdasági növekedéshez. A különbségek még meglévő részének megszüntetése nagy valószínűséggel már csak kis hatással lenne a gazdaság jövőbeni növekedésére, viszont jelentős előny érhető el a különbségek munkaidőben történő eltüntetésével.

A nemek közötti egyenlőség a társadalom kihívásainak megoldásában is segít. A kormány legfontosabb eszköze a feminista politika végrehajtására a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítése, amelynek fontos eleme a nemekre reagáló költségvetés megtervezése is.

Ha az emberek elegendő támogatást kapnak a mindennapjaikhoz, ha biztonságban érzik magukat anyagi és mentális szempontból is, lehet jövőkéjük, akkor jobban tudnak a munkájukra koncentrálni. Nyugodt háttérrel eredményesebb munkát lehet végezni.

Úgy gondolom, hogy a két tényező (egyenjogúság – gazdasági helyzet) kölcsönösen hat egymásra. Megfelelő anyagi alap, társadalmi és politikai szándék szükséges az esélyegyenlőség megteremtéséhez, és az egyenjogúság kiterjesztése is segíti a gazdaság növekedését.

Ezeket szem előtt tartva a nemek közötti egyensúly megteremtésére irányuló munka folyamatos, nem zárult még le a jóléti országokban, pl. Svédországban sem.

Svédországban már tudatában vannak a téma fontosságának, jelentős eredményeket értek el főleg a politikai hatalom megosztásában. Van még teendő azonban a gazdasági szférában, ahol a vezetők között viszonylag kevés a nő.

Svédország példa lehet minden ország számára a nők egyenjogúságának biztosítása terén. Van még mit tanulnunk tőlük.

IRODALOMJEGYZÉK

Antalóczy Katalin– Sass Magdolna (2014): Tükör által homályosan, Külgazdaság 58. évfolyam 2014/7-8, 30-57.o.

http://real.mtak.hu/15118/1/Antal%C3%B3czy-Sass_K%C3%BClg.2014_7-8.pdf

(Letöltve: 2020. márc 15.)

Boncz Imre, Sebestyén Andor (2015): Egészségbiztosítási ismeretek, Medicina (2015)

https://www.etk.pte.hu/public/upload/files/Palyazati_iroda/elnyert/Egeszsegbiztositas.pdf

(Letöltve: 2020. április 22.)

Council of Foreign Relation: Feminist Foreign Policy 2019

<https://www.cfr.org/event/feminist-foreign-policy-conversation-former-foreign-minister-margot-wallstrom-sweden-0>

(Letöltve: 2020. április 17.)

Culture Trip, 13 Inspiring Women to Know From Sweden,

<https://theculturetrip.com/europe/sweden/articles/13-inspiring-women-to-know-from-sweden/>

(Letöltve: 2020. május 13.)

Diskriminering Ombudsmannen: Welcome to the Equality Ombudsman, 2020

<https://www.do.se/om-diskriminering/vad-ar-diskriminering/>

(Letöltve: 2020. április 3.)

EIGE (2016): A nemek közötti Egyenlőség Európai Intézete – az EIGE-ről röviden, Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete, 2016

(Letöltve: 2020. április 17.)

EIGE (2019): Gender Equality Index 2019

<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019>

(Letöltve: 2020. április 17.)

ENNHRI, European Network National Human Rights Institutions

<http://ennhri.org/our-members/sweden/>

(Letöltve: 2020. április 3.)

EP (2020): Equal Pay for Equal Work, European Parliament (Febr 2020)

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642379/IPOL_STU\(2020\)6423_79_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/642379/IPOL_STU(2020)6423_79_EN.pdf)

(Letöltve: 2020. márc 22.)

FP (2018) So long, Swedish Welfare State? Foreign Policy 5 Sept 2018

<https://foreignpolicy.com/2018/09/05/so-long-swedish-welfare-state/>

(Letöltve: 2020. április 3.)

Európa Tanács, 2001 (Európa, 2001): A nemek közötti egyensúly megteremtése felé, útmutató a döntéshozatal kiegyensúlyozásához, Strasbourg 2001

<https://rm.coe.int/16805916b6>

(Letöltve: 2020. április 10.)

Eurostat (2016): Foglalkoztatás 2016

<https://www.ksh.hu/interaktiv/eurostat/womenmen/bloc-2b.html?lang=hu>

(Letöltve: 2020. április 22.)

EU and the N: Spotlight Initiative Annual report 1 July 2017 – 31 March 2018

https://spotlightinitiative.org/sites/default/files/publication/Spotlight_Annual_Report_July_2017-March_2018.pdf

(Letöltve: 2020. április 10.)

European Commission (European): Achievements in gender equality

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#achievements-in-gender-equality

(Letöltve: 2020. április 20.)

European Commission (2019): State of Health in the EU, Sweden, Country health profile, 2019

https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/sweden-country-health-profile-2019_2dcb7ca6-en#page5

(Letöltve: 2020. március 8.)

Forbes: Is Sweden our fertility - boosting role model?, 2019

<https://www.forbes.com/sites/ebauer/2019/08/09/is-sweden-our-fertility-boosting-role-model/#10d9452613c>

(Letöltve: 2020. március 10.)

Gallai Sándor – Janik Szabolcs (2018): A 2018-as parlamenti választás jelentősége a svéd politikában - hagyományok és /vagy stabilitás?, Parlamenti Szemle 2018/2. 59-61.o.

<https://parlamentszemle.hu/wp-content/uploads/2019/03/gallai-janik.pdf>

(Letöltve: 2020. márc 22.)

Gedeon Péter (2011): Rivális elméletek a jóléti államról, Politikatudományi Szemle XX/2. 7–30. pp., (2011/2) © MTA Politikai Tudományok Intézete

http://www.poltudszemle.hu/szamok/2011_2szam/gedeon.pdf

(Letöltve: 2020. április 10.)

Government (2015) Offices of Sweden, Fact sheet: New Anti-discrimination legislation and a new agency, The Equality Ombudsman, 2015

<https://www.government.se/information-material/2009/01/fact-sheet-new-anti-discrimination-legislation-and-a-new-agency-the-equality-ombudsman/>

(Letöltve: 2020. március 24.)

Government Offices of Sweden: The Government of Sweden 2020

<https://www.government.se/government-of-sweden/>

(Letöltve: 2020. április 17.)

Government Offices of Sweden: Feminist Government, 2020, (Government, 2020.a.)

<https://www.government.se/government-policy/a-feminist-government/>

(Letöltve: 2020. április 3.)

Government (2015) Offices of Sweden, Feminist policy must make a difference in people's daily lives and experiences, 2015

<https://www.government.se/articles/2019/03/feminist-policy-must-make-a-difference-in-peoples-daily-lives-and-experiences/>

(Letöltve: 2020. május 15.)

Government Offices of Sweden (2019/12): Åsa Lindhagen hosted EU ministerial meeting on gender equality in Stockholm

<https://www.government.se/articles/2019/12/asa-lindhagen-hosted-eu-ministerial-meeting-on-gender-equality-in-stockholm/>

(Letöltve: 2020. május 15.)

Government Offices of Sweden (2020/03): Government appoints commission for gender-equal lifetime earnings)

<https://www.government.se/press-releases/2020/03/government-appoints-commission-for-gender-equal-lifetime-earnings/>

(Letöltve: 2020. május 5.)

Government Offices of Sweden (Government): Gender Equality Policy in Sweden: Feminist Government

<https://www.government.se/4adb29/contentassets/efcc5a15ef154522a872d8e46ad69148/gender-equality-policy-in-sweden>

(Letöltve: 2020. május 5.)

Government (2020, Finance) Offices of Sweden, Ministry of Finance: Very serious situation for the global economy and the Swedish economy , 2020

<https://www.government.se/press-releases/2020/03/very-serious-situation-for-the-global-economy-and-the-swedish-economy/>

(Letöltve: 2020. május 2.)

Hajdú József (1993): Az Egyesült Államok szociális biztonsági rendszerének néhány biztosítási típusú ellátása, Szeged (1993)

http://acta.bibl.u-szeged.hu/6799/1/juridpol_044_fasc_004_001-047.pdf

(Letöltve: 2020. márc 15.)

IMF (a.)

<https://www.imf.org/en/About>

(Letöltve: 2020. máj 11.)

IMF (b): Closing the gender gap

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/03/closing-the-gender-gap-dabla.htm>

(Letöltve: 2020. máj. 13.)

Kiss Marietta (2006): Globalizáció és jóléti állam: Azonos kihívás – eltérő válaszok, (2006);
Debreceni Közgazdaságtudományi Egyetem

http://competitio.unideb.hu/wp-content/uploads/2016/03/V-1/comp_konyvek_501_kiss_marietta.pdf

(Letöltve: 2020. március 17.)

Kozma Judit (2019): A szociális munka alapjai (2019), Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott
Társadalomtudományok Intézete Szociális Munka Tanszék

<http://szociologiaszak.uni-miskolc.hu/segedanyagok/aszocmunkaalapjai.pdf>

(Letöltve: 2020. ápr 22.)

Magyar Tudományos Akadémia (2017), Nemek közötti egyenlőség: ajánlások tudományos
szervezeteknek

https://mta.hu/mta_hirei/nemek-kozotti-egyenloseg-ajanlasok-tudomanyos-szervezeteknek-107530

(Letöltve: 2020. máj 11.)

MNB: A Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete

<https://www.mnb.hu/a-jegybank/informaciok-a-jegybankrol/nemzetkozi-kapcsolatok/a-gazdasagi-egyuttmukodes-es-fejleszt-es-szervezete-oecd>

(Letöltve: 2020. márc 22.)

Nicola Acocella: Economic Policy in the age of globalisation, Cambridge, 2005 (Letöltve:
2020. márc 20.)

OECD (2012): Gender Publication - Closing the Gender Gap: Act Now 2012. dec. 17.

<http://www.oecd.org/gender/closingthegap.htm>

(Letöltve: 2020. márc 17.)

OECD (2018): Social Spending

<https://data.oecd.org/socialexp/social-spending.htm#indicator-chart>

(Letöltve: 2020. márc 28.)

OECD (a.): Gender (in)equality

<https://www.oecd.org/general/genderinequality.htm>

(Letöltve: 2020. Máj 10.)

OECD (2019.a.): Economic Survey of Sweden Executive Summary 2019 March

<https://www.oecd.org/economy/surveys/OECD-economic-survey-Sweden-2019-executive-summary-brochure.pdf>

(Letöltve: 2020. április 7.)

OECD (2019): Gender Equality, 2019

<https://www.oecd.org/gender/ongoingwork/>

(Letöltve: 2020. márc 22.)

OECD (2020. a.): Working Party on Gender Mainstreaming and Governance, OECD (2020)

<https://www.cig.gov.pt/wp-content/uploads/2020/02/GOV-PGC-GMG2020-DRAFT-Towards-gender-sensitive-framework.pdf>

(Letöltve: 2020. máj 10.)

OECD Economic Survey (OECD e.s., 2019): Sweden 2019

https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-sweden_19990448

(Letöltve: 2020. április 17.)

OECD (OECD): Is the Last Mile the Longest? Economic Gains from Gender Equality in Nordic Countries

<https://www.oecd.org/sweden/is-the-last-mile-the-longest-economic-gains-from-gender-equality-in-nordic-countries-9789264300040-en.htm>

(Letöltve: 2020. április 10.)

OECD (2012): Gender Publication - Closing the Gender Gap: Act Now, 2012

<http://www.oecd.org/gender/closingthegap.htm>)

(Letöltve: 2020. április 12.)

OECD iLibrary/1: Highlights, 2019

https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/sweden-country-health-profile-2019_2dcb7ca6-en#page3

(Letöltve: 2020. május 1.)

OECD iLibrary/4: The Health system 2019

https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/sweden-country-health-profile-2019_2dcb7ca6-en#page9

(Letöltve: 2020. május 5.)

Olof Palme's legendary Speech on immigration 2020

https://wn.com/olof_palme's_legendary_speech_on_immigration/politician

(Letöltve: 2020. április 17.)

OECD (OECD, b.): Sweden's support for parents with children is comprehensive and effective but expensive

<https://www.oecd.org/els/family/swedenssupportforparentswithchildreniscomprehensiveandeffectivebutexpensive.htm>

(Letöltve: 2020. április 22.)

Orosz Ágnes: Szociális kiadások alakulása az egyes jóléti modellekben és szerepük a válságkezelésben; MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet, Műhelytanulmányok 102., 2014. március

(Letöltve: 2020. március 17.)

Paár Ádám (2019): Miből született a mai Svédország (2019)

https://mandiner.hu/cikk/nyomtatas/20190512_paar_adam_svedorszag

(Letöltve: 2020. márc 22.)

(Letöltve: 2020. márc 28.)

Population Europe: Why Are Birth Rates in Sweden Falling?

<https://population-europe.eu/policy-insights/why-are-birth-rates-sweden-falling>

(Letöltve: 2020. március 2.)

QZ.com (2012): In Sweden, women make up 45% of parliament but only 13% of corporate leadership

<https://qz.com/37036/in-sweden-women-make-up-45-of-parliament-but-only-13-of-corporate-leadership/>

(Letöltve: 2020. március 28.)

Reuters (2019): Zalando sets target for more women in top management

<https://de.reuters.com/article/zalando-women/zalando-sets-target-for-more-women-in-top-management-idUKL5N2704CW>

(Letöltve: 2020. május 1.)

Rédey Ákos, Utasi Anett (2012): Szociálisan érzékeny környezet-fejlesztés, Pannon Egyetem (2012)

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0012_szocialisan_erzekeny_kornyezet/ch01s02.html

(Letöltve: 2020. március 19.)

Semjén András (1999): A svéd jóléti rendszer átalakulása, Közgazdasági Szemle, XLVI. évf., 1999. április (326–345. o.;

(Letöltve: 2020. márc 22.)

Social Insurance in Figures 2019, Swedish Social Insurance Agency (2019)

<https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/cec4cea8-1d6c-4895-b442-bc3b64735b09/socialforsakringen-i-siffror-2019-engelsk.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>

(Letöltve: 2020. május 5.)

Somogyi Viola, Dániel Zoltán András, Rédey Ákos: Fenntartható gazdaság, Digitális Tankönyvtár (2012)

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0012_fenntarthato_gazdasag/ch01s03.html

(Letöltve: 2020. március 30.)

Subhash Thakur, Michael Keen, Balázs Horváth, Valerie Cerra (2003): Sweden's Welfare State, International Monetary Fund (2003)

<https://www.imf.org/external/pubs/nft/2003/sweden/index.htm>

(Letöltve: 2020. április 12.)

Swedish Gender Equality Agency: #Metoo, 2019

<https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/en/metoo>

(Letöltve: 2020. április 18.)

Sweden Sverige: Education in Sweden, 2019

<https://sweden.se/society/education-in-sweden/>

(Letöltve: 2020. május 2.)

Sveriges Riksdag: The new Rikstad after the election, 2018

<https://www.riksdagen.se/en/the-election-2018/the-new-riksdag-after-the-election/>

(Letöltve: 2020. márc 22.)

The Guardian Jan 2019: Sweden gets new government four months after election

<https://www.theguardian.com/world/2019/jan/18/sweden-gets-new-government-more-than-four-months-after-election>

(Letöltve: 2020. máj 10.)

The German (2016) Marshall Fund of the United States: A Conversation with Margot Wallström, Swedish Foreign Minister: On Women, Peace, and Security 2016

<https://www.gmfus.org/events/conversation-margot-wallstr%C3%B6m-swedish-foreign-minister-women-peace-and-security>

(Letöltve: 2020. március 21.)

The IMF and Gender equality (IMF 2019, c.), Bretton Woods Project 2019

<https://www.brettonwoodsproject.org/wp-content/uploads/2019/02/Operationalising-Change.pdf>

(Letöltve: 2020. márc 22.)

The World Bank in Gender, 2020 (World, 2020)

<https://www.worldbank.org/en/topic/gender/overview>

(Letöltve: 2020. április 10.)

The World Bank: Fertility rate, total (births per woman), 2017

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?end=2017&start=1965>

(Letöltve: 2020. április 22.)

Tomka Béla (2008): A jóléti állam Európában és Magyarországon, Corvina (2008)

<http://venus.arts.u->

[zegeed.hu/pub/torteneri/legujabbkori_egyetemes/tomka/Tomka_k09_Joleti_allam.pdf](http://venus.arts.u-zegeed.hu/pub/torteneri/legujabbkori_egyetemes/tomka/Tomka_k09_Joleti_allam.pdf)

(Letöltve: 2020. március 17.)

Tomka Béla: Jóléti államok az ezredfordulón: válságjelek vagy válságmítoszok?, Magyar Tudomány (2009/2), 200.o.

<http://www.matud.iif.hu/2009/09feb/10.htm>

(Letöltve: 2020. márc 25.)

UN Women (2018): Fact and figures, Economic Empowerment, 2018

<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/economic-empowerment/facts-and-figures>

(Letöltve: 2020. március 2.)

World Economic Forum, 2020 (WEF, 2020): Mind the 100 year gap

<https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-pay-equality>

(Letöltve: 2020. április 10.)

Zagyai Orsolya (2011) Debreceni Egyetem adjunktusa: A jóléti állam modelljének változása az elmúlt két évtizedben, Gazdaság & Társadalom 3. évf. 2011. március 1. szám

http://real.mtak.hu/39181/1/GT_2011_1_07_Zagyai.pdf

(Letöltve: 2020. április 22.)

Zalaföldi Alexandra: Nők reprezentációja a politikában Svédország és Magyarország helyzetének Összehasonlítása 2011

<https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/zalafoldialexandra.pdf>

(Letöltve: 2020. április 3.)

<https://www.government.se/articles/2019/06/1.---sustainable-pensions-improved-basic-protection-for-pensioners-and-a-gradual-increase-in-retirement-age/>

Forrás: <https://theculturetrip.com/europe/sweden/articles/13-inspiring-women-to-know-from-sweden/>

